

ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ АРМІЇ, КОНВЕРСІЇ ТА РОЗЗБРОЄННЯ
CENTER FOR ARMY CONVERSION AND DISARMAMENT STUDIES

1 липня 2016

ВИКЛИКИ І РИЗИКИ

Безпековий огляд ЦДАКР № 12 (51)

Адреса: Вул. Іллінська, 10, офіс 5, Київ, 04070
тел.: +38 (044) 425-42-10
www.cacds.org.ua

Безпековий огляд «ВИКЛИКИ і РИЗИКИ» Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР, www.cacds.org.ua) здійснюється аналітиками ЦДАКР за підтримки банку «Аркада». Для підготовки оглядів залучаються відомі експерти, дипломати, військові фахівці та спеціалісти усіх відомств, що працюють у безпековому середовищі України.

Метою публікацій Безпекового огляду «ВИКЛИКИ і РИЗИКИ» є оперативне та аналітичне інформування зацікавлених профільних структур, ЗМІ та громадян, що цікавляться актуальними проблемами безпеки України.

Кожний огляд присвячений короткому періоду (1 – 2 тижні), та містить експертні думки, які можуть не збігатися з офіційною позицією української влади.

@2014 Центр досліджень армії,
конверсії та роззброєння
У разі цитування обов'язкове
посилання на ЦДАКР

Редакційна колегія:

Бадрак В.В. – головний редактор, директор ЦДАКР

Копчак В.І. – відповідальний секретар, керівник оборонно-промислових проектів ЦДАКР

Самусь М.М. – заступник директора ЦДАКР з міжнародних питань

Члени Редакційної колегії:

Бондарчук С.В. – член Експертної Ради у галузі національної безпеки, генеральний директор ДК «Укрспецекспорт» (2005-2010 рр.)

Згурець С.Г. – головний редактор журналу «Експорт оружия и оборонный комплекс Украины», директор інформаційно-консалтингової компанії (ІКК) Defense Express

Кабаненко І.В. – заступник міністра оборони (2014 р.), перший заступник начальника Генерального штабу ЗСУ (2012 – 2013 рр.), член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Конопльов С.Л. – директор Гарвардської програми з чорноморської безпеки та програми з безпеки США-Росія і США-Південна Азія, член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Литвиненко О.В. – заступник секретаря Ради національної безпеки і оборони України

Міхненко А.В. – головний редактор журналу «Ukrainian Defense Review»

Паливода К.В. – голова правління банку «Аркада», член Експертної Ради у галузі національної безпеки

Поляков Л.І. – голова Експертної Ради ЦДАКР, перший заступник міністра оборони України (2005 – 2007 рр.), заступник міністра оборони України (2014 р.)

Рябих В.О. – член Експертної Ради у галузі національної безпеки, директор з розвитку інформаційно-консалтингової компанії (ІКК) Defense Express

Щербак Ю.М. – письменник та громадський діяч, Надзвичайний і Повноважний Посол України в США (1994 - 1998 рр.), міністр охорони навколишнього середовища (1991 - 1992)

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ОЦІНКИ

Основні виклики та ризики для України у другій половині червня 2016 року

У ДЗЕРКАЛІ ЕКСПЕРТНОЇ ДУМКИ

Модернізація бойових літаків та комплексів ППО є ключовим елементом підготовки оборони на сучасному етапі – керівник ЦДАКР

Стратегія національної безпеки України (альтернативний погляд) – резюме

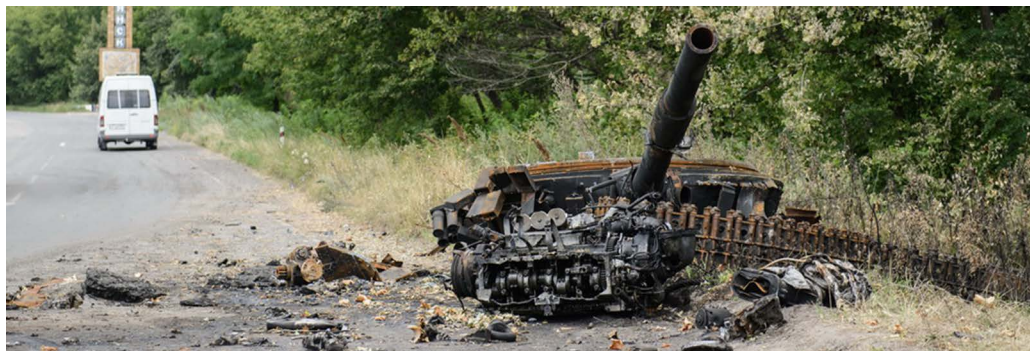
НАТО повертається обличчям на Схід

Информационный фронт Кремля

АНАЛІТИЧНІ РОЗРОБКИ

Воздушно-космические силы (ВКС) России. Часть 1: Реформа ВВС и современное состояние ВКС

Оцінка загрози втрати союзників (уривок дослідження «Стратегія національної безпеки України (альтернативний погляд)»)

Основні виклики та ризики для України
у другій половині червня 2016 року

Нажаль Україна залишається вразливою у військовому сенсі мішенню, яку Москва планує і у подальшому використовувати у протистоянні із Заходом

В цілому червень ц.р. виявився напруженим у усіх площинах безпеки, що є природним з огляду на наближення критичного моменту у протистоянні Росії і Заходу – саміту НАТО у Варшаві. Саме з цією датою (8 – 9 липня) напряду пов'язана активізація керованого Росією угруповання в українському Донбасі. Символічне послання Заходу можна інтерпретувати таким чином: у разі небажання перейти на рейки поступового зменшення тиску з боку Заходу Кремль активізуватиме атаки на вразливі мішені. Нажаль Україна залишається вразливою у військовому сенсі мішенню, яку Москва планує і у подальшому використовувати у протистоянні із Заходом.

Саме у цьому контексті слід розглядати заяву 25 червня голови комітету російської Держдуми з оборони, екс-командувача Чорноморським флотом РФ адмірала Володимира

Комоедова – про плани щодо розміщення в Калінінградській області оперативно-тактичних ракетних комплексів «Іскандер-М».

На тлі безпрецедентної для поточного року військової і диверсійної активності Росії відбулася й низка знакових подій на міжнародній арені, які слід розглядати як додаткові виклики Україні. Передусім слід згадати вкрай негативний контент виступу генерального секретаря ООН про роль Росії у врегулюванні конфлікту на Донбасі. Так, Пан Гі Мун 17 червня з трибуни ключової міжнародної організації фактично підтримав країну, що здійснила окупацію територій іншої суверенної держави. Заява про значення ролі Росії у врегулюванні кризи створила умови для впровадження подвійних стандартів на міжнародній арені та стала чи не найбільшою інформаційно-психологічною операцією проти України від початку російської агресії.

Політичний хаос у Європі може активно використовуватися Кремлем для просування своїх інтересів, зокрема, у питаннях відновлення політичного та економічного співробітництва

В умовах, що склалися із сприйняттям Росії на окремих ділянках Західного світу, особливої небезпеки набувають реваншистські проекти Кремля власне в Україні

Другим вкрай негативним епізодом червня стали результати референдуму у Великобританії, відомого як Brexit, який уже викликав потрясіння не лише у Сполученому Королівстві, а й в політичних колах країн усієї Європи. Для України виникли ризики відходу на другий план українського питання у контексті намагання країнами Європи у першу чергу вирішувати свої нагальні проблеми. Політичний хаос у Європі може активно використовуватися Кремлем для просування своїх інтересів, зокрема, у питаннях відновлення політичного та економічного співробітництва. До речі, певним відлунням хаотичних подій у Європі можна вважати й вкрай тенденційну для України декларацію про «спільні цінності» Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) з путінською Росією. Показово, що озвучив цю заяву про «спільні цінності» ПАРЄ та РФ особисто президент ПАРЄ Педро Агравунт, що різко підкреслює масштаб негативної події. Крім того, негативу додав депутат від Нідерландів Тіні Кокс із заявою про те, що російська делегація може повернутися для участі в асамблеї ПАРЄ після виборів і оновлення Держдуми РФ.

Слід наголосити - в умовах, що склалися із сприйняттям Росії на окремих ділянках Західного світу, особливої небезпеки набувають реваншистські проекти Кремля власне в Україні. Від посилення політич-

них сил, які можуть інтегрувати проросійські проекти у владу, до створення умов для розвитку диверсійних проектів на кшталт «Бесарабська народна республіка».

Головні ризики військового характеру

Майбутні вибори до Держдуми РФ створюють додатковий військовий виклик, про який вже зазначалося раніше експертами у галузі безпеки. Зокрема, на тлі суттєвого послаблення Європи внаслідок згаданих подій у Великобританії, а також інерції сприйняття наслідків терористичних актів і наступу міграції цілком реальним є ескалація військового конфлікту з метою продемонструвати населенню Росії «активний наступ Америки на території України та впевненість діючої влади Росії у розв'язанні зовнішніх загроз».

Цікаво, що наприкінці червня (23.06) з'явилася заява уповноваженого уряду Німеччини щодо співпраці з Росією Гернота Ерлера, який попередив, що нові витки ескалації між НАТО і Росією можуть призвести до війни. Майже синхронно спрацювала також і Канадська служба розвідки і безпеки, яка дійшла висновку (про це через ЗМІ було оголошено 20 червня), що Росія готується до нової війни. Зокрема, доповідь «2018 Security Outlook» про глобальну безпеку, потенційні ризики та загрози вказує, що Росія

В разі неприйняття адекватних мір, в тому числі, застосування асиметричних можливостей, війна низької інтенсивності буде виснажувати підрозділи ЗСУ та створить руйнівні психологічні наслідки для усього Війська

має намір «у першу чергу розширити можливості вести гібридну війну». «РФ головним чином проводить переозброєння частин із звичайним озброєнням, держава готується до війни», – йдеться у звіті. До речі, означені розрахунки та заяви цілком співпадають із тим, що Росія робить у практичній площині. А саме, продовжує розгортання на постійній основі підрозділів поруч з кордонами України. Зокрема, відомо про розгортання трьох нових дивізій чисельністю понад 10 тис. чоловік кожна – у Брянській та Воронезькій областях.

Звісно, експерти визнають докорманим фактом, що за два роки Україні вдалося створити фактично з нуля навчену, оснащену і боєздатну армію. ЗСУ, переконані аналітики, здатні витримати удар, стримати наступ в Донбасі, тобто, війну третього покоління. Але на сьогодні також очевидно, що Росія веде підготовку й до інших сценаріїв, наприклад, застосування авіаційної та ракетної техніки.

В Україні збільшилася сумна статистика. Так за даними секретаря РНБО України Олександра Турчинова (в інтерв'ю «Новий час») вказано: «Минулого місяця ми зазнали найбільших втрат за останній рік - 25 військовослужбовців загинули, 98 були поранені». З квітня, за словами чиновника, по позиціях сил оборони України б'ють прицільно, застосовуючи великокаліберні мі-

номети, артилерію і системи залпового вогню. А це означає, що в разі неприйняття адекватних мір, в тому числі, застосування асиметричних можливостей, війна низької інтенсивності буде виснажувати підрозділи ЗСУ та створить руйнівні психологічні наслідки для усього Війська.

На тлі означених подій заява Путін про те, що він згоден із Порошенком у питанні озброєння місії ОБСЄ в Донбасі (під час виступу на міжнародному економічному форумі в Санкт-Петербурзі 17 червня), є насмішкою над Західним співтовариством.

Виклики для України на міжнародній арені

Незважаючи на погіршення загальної ситуації довкола України, у другій половині червня ц.р. відбулася й низка позитивних подій. Так, ключовою позитивною подією другої половини червня стала заява канцлера ФРН Ангели Меркель щодо неможливості проведення виборів у Донбасі через проблеми з безпекою (27 червня). Це врахування українського інтересу відбулося у контексті підтримки українського прем'єра Володимира Гройсмана, оскільки заява пролунала на брифінгу за підсумками відповідної зустрічі.

Також 20 червня стало відомо, що Євросоюз продовжить економічні санкції проти Росії на шість

Польський досвід забезпечення національної безпеки може мати виключне значення для України, чий владі можна було б активно використовувати безпекові ідеї сусіда

місяців. Про це повідомив глава МЗС Франції Жан-Марк Ейро під час засідань Ради ЄС в Люксембурзі. Крім того уряд Німеччини готовий ввести додаткові санкції проти Москви в разі, якщо це буде необхідним, - заявив речник уряду ФРН Штеффен Зайберт. А Вашингтон, у свою чергу, схвалив продовження дії «кримського пакету» санкцій ЄС проти Росії. Отже, в цілому Захід зберігає послідовність, що також слід враховувати у ході саміту в липні. Однак ця послідовність пов'язана не стільки з урахуванням інтересів України, скільки з побоюванням наступальних дій Росії.

Також зберігає власні позиції й НАТО як військово-політичний союз. Зокрема, генерал НАТО Петр Павел зазначив, що нормальних відносин з РФ не буде до відновлення цілісності України (17 червня). Ще більш конкретно у бік підтримки України висловився генсек НАТО Єнс Столтенберг: «Наша мета полягає в тому, щоб допомогти Україні у створенні більш ефективної і дієвої оборони, структур безпеки і зміцнення громадянського контролю над ними. Ми вже приступили до здійснення проектів у рамках Трастових фондів, які ми заснували для України. Вони стосуються командування, управління, матеріально-технічного забезпечення, кіберзахисту і реабілітації поранених солдатів». Керівник Альянсу додав, що НАТО розробляє нові

проекти співпраці, які стосуються протидії гібридній війні і вибуховим пристроям.

До того ж, 16 червня Єврокомісія рекомендувала не визнавати і не надавати візи на видані в анексованому Криму паспорти.

Для України було б також цікаво вивчити та скористатися досвідом деяких країн-сусідів. Так, у Польщі заявили про бажання створити розвідувальний центр НАТО (16 червня), при цьому ініціатива вже отримала підтримку військового відомства Німеччини. Презентуючи ідею в НАТО, міністр оборони Польщі Антоній Мацеревич заявив у Брюсселі, що «ця ініціатива ще не має остаточного підтвердження, але ми збираємо широку підтримку», а власне розвідцентр має буде обслуговувати війська НАТО, які будуть розміщуватися в Польщі та країнах Балтії. Це відбулося одразу після того, як 13 травня в польському Родзиково розпочалося будівництво американської бази протиракетної оборони. На базі, зокрема, будуть розміщені американські установки SM-3, а обслуговувати комплекс будуть понад 200 військових і цивільних фахівців (будівництво бази планують завершити в 2018 році). Польський досвід забезпечення національної безпеки може мати виключне значення для України, чий владі можна було б активно використовувати безпекові ідеї сусіда.

Накопичених резервів Росії залишилося на два-три роки

На цей час в ЗСУ і Нацгвардію державою постачається не те, що потрібно, а те, що оборонна промисловість може виробити, і змін цього формату не передбачається

Інший, не менш цікавий досвід стосується Республіки Білорусь, яка протягом останніх двох років після нападу Росії на Україну розробляла власні ракетні комплекси. В результаті, сайт президента Білорусі 17 червня поінформував про те, що нове ракетне озброєння успішно було випробувано шляхом польових ракетних пусків.

Виклики у площині економіки

Важливою інформацією цього сектору слід вважати заяву колишнього міністра фінансів РФ Олексія Кудріна про те, що накопичених резервів Росії залишилося на два-три роки (16 червня). Центробанк своїми діями заважає кредитуванню в інших сегментах економіки, вважає фахівець. Він переконаний, що Росія зможе не більше трьох років покривати дефіцит бюджету за рахунок резервів. Так, він зазначив, що коли нині дефіцит бюджету становить 3,5% (в номінальному вираженні це 3 трлн рублів), то 2,5 трлн. рублів РФ бере з резерву. На його думку, «приватний сектор не може змагатися з державою у залученні дешевих кредитів».

До цього варто додати висновки авторитетного агентства Bloomberg, що економіка Росії буде в біді під тиском санкцій, доки Путін при владі.

Основні виклики всередині держави

Проблема реформування оборонної промисловості навіть напе-

редодні саміту НАТО залишилися поза увагою влади. Розв'язанню проблеми не сприяє кадрова політика у секторі безпеки. Так, п'ятим заступником міністра економічного розвитку і торгівлі, який візьме на себе реформу державного оборонного замовлення, призначено Юрія Бровченка. Це рішення влади критикує значна кількість експертів. Враховуючи, що Бровченко візьме на себе одне з найскладніших завдань — реформу державного оборонного замовлення, фахівці вважають, що всі «реформи» тут зведуться до лобіювання інтересів «державно-бізнесової структури «Укроборонпрому», а не українського війська.

Така кадрова парадигма замість створення центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом із підпорядкуванням першому віце-прем'єру є, по суті, свідченням відмови від масштабної реформи. Фахівці наполягають, що має бути чіткий, збалансований і зрозумілий підхід — що Україна може виробляти самостійно, що має робити в межах військово-технічної співпраці з іноземними державами, а що імпортувати. На цей час в ЗСУ і Нацгвардію державою постачається не те, що потрібно, а те, що оборонна промисловість може виробити, і змін цього формату не передбачається. Це не дозволяє підійти до вирішення головного питання — глобального переозброєння

В цілому для України важливо підтримувати жорсткий контррозвідувальний режим

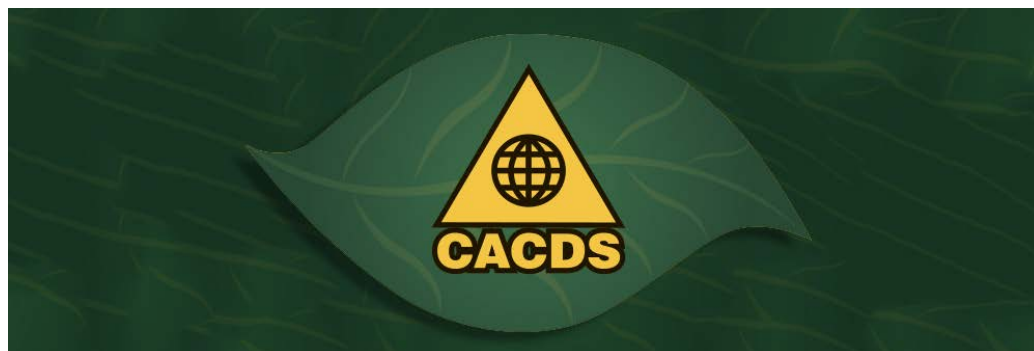
Української Армії для того, щоб зробити з неї потужний інститут стримування, а також створює ризики для інвестицій.

Варто згадати ще одне рішення Президента України – про направлення в Донбас бригади швидкого реагування Нацгвардії. Таке рішення, вважають експерти, є відлунням незбалансованого підходу в оснащенні та підготовці НГУ порівняно із ЗСУ. Так, фахівцями вже зафіксовано чимале роздратування генералітету ЗСУ ситуацією, що склалася. Серед іншого, варто згадати, що в Україні чисельність МВС, за даними міністра Арсена Авакова, складає 300 тис. осіб, тоді як ЗСУ налічують 280 тис. – фахівці вважають таку ситуацію неприйнятною під час реальної війни. Це також свідчить про

вагомні перекося у реформуванні сектору безпеки.

Серед рішень влади слід згадати також те, що СБУ за рік заборонила в'їзд в Україну для 1,5 тис. іноземців, а серед «нев'їзних» – 387 громадян Росії. Безумовно, має сенс, що СБУ ввела санкції відносно сотень росіян, оскільки це є особи, що практикують антиукраїнську риторику. Експерти ЦДАКР вважають, що такі списки слід розширювати, включаючи потенційних ворогів України безвідносно їх статусу. Експерти ЦДАКР позитивно ставляться до того, що серед «нев'їзних» виявився і экс-президент СРСР Михайло Горбачов. В цілому для України важливо підтримувати жорсткий контррозвідувальний режим.

Модернізація бойових літаків та комплексів ППО є ключовим елементом підготовки оборони на сучасному етапі – керівник ЦДАКР

Виходячи з аналізу загроз сьогодення, економічних можливостей держави та оперативних можливостей оборонно-промислового комплексу держави саме модернізація бойових літаків та комплексів протиповітряної оборони (ППО) стає ключовим елементом підготовки оборони на сучасному етапі. Таку думку 30 червня висловив директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР) Валентин Бадрак. За його словами, ракетні та безпілотні комплекси повинні стати фундаментом стратегічного протистояння ворожій путінській Росії у майбутньому, і це майбутнє слід наближати зусиллями влади та суспільства, але на сьогоднішньому етапі альтернативи модернізації техніки радянського виробництва немає.

Бадрак при цьому наголосив, що разом з існуючими версіями так

званої малої модернізації авіаційних та зенітно-ракетних комплексів уповноважені державою структури мають активніше шукати варіанти глибокої модернізації з урахуванням потенціалу військово-технічного співробітництва. На думку експерта, варто невідкладно працювати над розширенням технологічних напрацювань, оскільки обмеження лише можливостями національних оборонних підприємств не може задовольнити потреби ЗСУ. Він додав, що при опануванні принципово нових підходів модернізації бойової авіатехніки Повітряних Сил Збройних Сил України (ЗСУ) окрім іноземних оборонних компаній варто звернути увагу й національні приватні підприємства, які мають перспективні напрацювання, зокрема, у сфері створення авіаційного озброєння. Загалом, вважає експерт, у самій модернізації літаків

найважливішим є розв'язання питань встановлення нових прицільних комплексів та використання нового авіаційного озброєння, що має надати можливість вражати цілі противника – як повітряні, так і наземні, - з більших відстаней.

Керівник ЦДАКР зазначає, що замість вигадкування фантастичних проектів на кшталт створення підприємствами України нового бойового літака було б доцільним зосередитися на отриманні від іноземних партнерів нових технологій модернізації. Він додав, що досить солідні напрацювання мають Ізраїль та Франція, а деякі елементи можна отримати у навіть Китаї. «Просто протягом двох років війни у відповідальних за це структур влади ці питання, тобто розширення можливостей завдяки ВТС, не піднімалися», - каже Бадрак.

Водночас, він назвав позитивним рішення української влади виділити у поточному році на відновлення та модернізацію авіаційної техніки ПС ЗСУ близько 2,5 мільярдів гривень. Намір модернізувати на національних підприємствах понад два десятки літаків є важливим, од-

нак варто дивитися й на більш широкі перспективи, вважає фахівець ЦДАКР. Зокрема, він визнав, що деякі проекти, як наприклад, модернізація штурмовиків Су-25, мають низку невирішених проблем, однак передусім через те, що цими проблемами ніхто у владі не займався, та й єдиного координуючого органу для вирішення комплексних проблем не створено. Співбесідник між іншим зазначив, що через відсутність чіткої стратегії переозброєння та відповідних державних програм уповільнюються або гальмуються проекти, для реалізації яких необхідно залучати українські приватні підприємства або звертатися для іноземних виробників. «Тим більше, що Генеральний штаб ЗСУ не проявляє наполегливості щодо важливих проектів переозброєння, часто залишає ОПК без чітких орієнтирів, зокрема, не надає чіткого бачення бойового літака майбутніх ПС ЗСУ», - вказує Бадрак.

Передусім, на думку експерта, з бойової авіаційної техніки потребують модернізації літаки Су-27, МіГ-29, Су-24, Су-25, гелікоптери Мі-24 та Мі-8.

Стратегія національної безпеки України (альтернативний погляд) – резюме

Олексій Куроп'ятник,
фахівець з питань національної безпеки
БФ «Майдан закордонних справ»,
член Експертної ради при ЦДАКР

Національні лідери та їх радники погано освічені в цій проблематиці; вони мають дуже поверхове розуміння щодо того яким суверенна держава забезпечує свою безпеку та оборону та яким чином державна політика в цій сфері співвідноситься із широкою підтримкою дії влади з боку населення

Попри значне погіршення безпекової ситуації навколо України, ганебної втрати Криму та територій на Донбасі, попри зростання рівне невдоволення населення тим який чином управляється держава, основні підходи лідерів нації до визначення політики національної безпеки та оборони напрочуд залишаються незмінними.

Цьому вражаючому явищу можна надати два пояснення. Перше: національні лідери та їх радники погано освічені в цій проблематиці; вони мають дуже поверхове розуміння щодо того яким суверенна держава забезпечує свою безпеку та оборону та яким чином державна політика в цій сфері співвідноситься із широ-

кою підтримкою дії влади з боку населення. Друге: вони настільки цинічні, що використовують цю надзвичайно важливу сферу державної політики для єдиної мети – як можливість збільшити свої персональні активи, ставлячи на кін долю нації, використовуючи при цьому навіть такі засоби, як державний переворот, іноземне збройне вторгнення та громадянську війну в якості можливостей для отримання бізнесових прибутків.

Буде перебільшенням стверджувати, що вказане явище залишається непоміченим для національних експертів та окремих патріотичних політиків, які намагаються поставити під сумнів розумність державної

Національна політична еліта становить собою групу олігархів, які поставили під свій контроль значні пострадянські державні активи в сумнівний з точки зору закону спосіб мають з цього значні прибутки завдяки схемам ухилення від сплати податків

Пострадянська вільна Україна має нагальну потребу у національній ідеї, концепті єдиної нації, проте еліта так і не спромоглася ані зрозуміти цю проблему

політики, включаючи останню оновлену Стратегію національної безпеки та оборони України – 2015 року. На превеликий даль, обмеженість кругозору та специфічних знань не дозволяє ним презентувати комплексний альтернативний підхід щодо шляхів запобігання загроз для самого існування нації.

Дане дослідження (повну версію можна переглянути: <http://mfaua.org/2016/05/31/strategiya-nacionalno%D1%97-bezpeki-ukra%D1%97ni/>) є спробою виправити цей недолік, намагаючись при цьому уникнути радикальних або необґрунтованих суджень. Основними висновки дослідження є наступними:

1. Українська нація справді має серйозні загрози, які наражають на небезпеку саме її існування, однак джерела їх походження виглядають дещо незвично – це національна політична еліта та державний апарат, переважно найвищого та середнього рівня. Якщо сказати просто, Україні загрожує серйозна зовнішня сила, однак її малопомітні внутрішні загрози є смертельними.

2. Дослідження доводить, що національна політична еліта становить собою групу олігархів, які поставили під свій контроль значні пострадянські державні активи в сумнівний з точки зору закону спосіб мають з цього значні прибутки завдяки схемам ухилення від сплати податків. Проте ці групи політич-

них підприємців не створили корпоративний національний бізнес, натомість встановили режим внутрішньої окупації. Для збереження цього виду бізнесу вона найняла політиків із виключно низькими моральними нормами поведінки і побудували політичну конструкцію, яка наразі після 25 років виявилася надалі нежиттєздатною через вичерпаність ресурсів для її подальшого функціонування.

3. Суттєво погіршує ситуацію брак розуміння у політичній еліті як насправді здійснюється збалансоване та стабільне управління державною. Україна є багатоетнічною та двомовною нацією із роздвоєною свідомістю в різних регіонах країни – патримоніальною радянського типу та західного типу із пріоритетом вільного ринку. Пострадянська вільна Україна має нагальну потребу у національній ідеї, концепті єдиної нації, проте еліта так і не спромоглася ані зрозуміти цю проблему, ані належним чином знайти для неї рішення. Як результат, маємо сепаратизм та масову державну зраду силовиків в окремих регіонах на фоні тотальної корупції на вищому рівні, та узурпацією влади, що слугують спусковим гачком.

4. Егоїстичне намагання представників політичної еліти отримати владу шляхом збочення демократичних інструментів призвело до перетворення цих ментальних роз-

біжностей у прірви, і тепер нація по-
жинає гіркі наслідки.

5. Неприйнятно низькі моральні стандарти поведінки політиків та державних службовців високого рівня створили серйозні виклики для життєздатності державності в Україні. Демократичні інструменти використовуються для узурпації влади та задля маніпулювання свідомістю нації, в збочених руках вони привели націю до розчарування та зневіри, що правосуддя та свобода є досяжними в Україні.

6. Попри те, що рівень добробуту нації значно знизився, що економіка перебуває у глибокій регресії і підтримуються на плаву за рахунок фінансових ін'єкцій МВФ, уряд країни заперечує наближення національного дефолту та, навпаки, поспішає незаконно та приховано вивести за кордон значні фінансові активи з національного банківського сектору, проголошує як обґрунтовану економічну політику курс на деіндустріалізацію та сумнівну євроінтеграцію, яка публічно трактується як майже повноцінне членство та панацея від усіх економічних негараздів.

7. Керівники країни наполегливо переконують націю у тому, що західні друзі зрадили Україну через ігнорування Будапештського меморандуму, та ставлять під загрозу їх поточну допомогу тим, що саботують ефективно та швидке проведення національних реформ, оскільки ці

реформи підривають нинішню політичну систему держави. Дослідження трактує таку поведінку керівництва як загрозу національній безпеці, яка наражає країну на небезпеку залишитися самотньою перед російською агресією та неспроможною її ефективно відбити самотужки.

8. Дослідження визнає російську загрозу як потужну загрозу для нації, але стверджує, що керівництво України має трохи інший підхід до вирішення цієї проблеми: воно всерйоз вірить у можливість досягти із Кремлем непрозорого, подібного до бізнесової оборудки, вирішення проблеми збройної агресії, при цьому продовження збройних дій на Донбасі має залишатися важливою передумовою для його подальшого перебування при владі. Нації залишається платити за таке бізнесового типу політичне рішення щодня своїми життями.

9. Стверджується, що Україна за якістю поточних керівників та політичної еліти не має шансів залишитися суверенною державою, політичні лідери мають бути заміненими в еволюційний спосіб, проте швидко, з використанням демократичних інструментів.

10. В дослідженні країна бачиться в середній перспективі як нація західного типу із життєздатною демократичною політичною системою, яка ґрунтується та принципах ефективного управління, із розви-

неною економікою, здатною виготовляти продукцію із високою доданою вартістю, та яка має прагматичні партнерські відносини у сфері оборони із провідними країнами Заходу.

Дослідження отримало позитивні оцінки у Києві з боку багатьох керівників високого та середнього рівнів, у бізнесових колах, серед високопоставлених військових, представників національних

спецслужб, включаючи звільнених у запас. Висновки дослідження широко розповсюджені серед державних інституцій, включаючи АПУ, РНБОУ, де були сприйняті із насторогою, але без змістовної або помітної критики, що вказує на певний рівень партнерства держави із громадянським сектором та спільного сприйняття багатьох ідей, закладених в дослідженні.

НАТО повертається обличчям на Схід

*Міхал Кацевіч,
портал Newsweek-Polska (Польща)*

Російська агресія в Україні змінила архітектуру безпеки в Європі. Її центрально-східна частина отримує інфраструктуру та сили, спроможні реагувати на дії потенційного ворога

Російська агресія в Україні змінила архітектуру безпеки в Європі. Її центрально-східна частина отримує інфраструктуру та сили, спроможні реагувати на дії потенційного ворога.

Певною мірою, переїзд сил НАТО з Німеччини через Чехію та Польщу до Естонії нагадує заплановану PR-кампанію. Американських солдатів з 2-го Полку Піхоти Армії США сердечно вітали в Празі, Кракові, Тарнові... Дорогою до Естонії вони відвідували ще багато польських, литовських та латвійських міст, де зустрічі були не менш радісними. Проте, їхня подорож - це не екскурсія, а передусім промоушн американ-

ських збройних сил. Також це важлива частина натівської програми навчань та зміцнення т.зв. східного флангу НАТО і тест на спроможність швидкого перекидання сил з постійних баз в Німеччині до країн Центрально-Східної Європи, які можуть стати об'єктом гібридної агресії. В рамках цих навчань, які називаються „Saber Strike”, американці перекинули 1400 солдатів та більше 400 бронемашин з Німеччини до країн Прибалтики.

„Saber Strike” (або «Драгунський рейд», як його називають) - це не єдиний швидкий марш великих угруповань військ НАТО в цій частині Європи. Вже декілька

Дії НАТО не є хаотичною імпровізацією, яка має лише налякати Росію

тижнів Польща та країни Прибалтики є місцем військових навчань Альянсу в небачених раніше масштабах. В травні в рамках навчань Brilliant Jump декілька тисяч солдатів було перекинуто разом з технікою з Іспанії до Польщі. В інших маневрах Swift Response тренувався міжконтинентальний контингент живої сили.

І, нарешті, навчання Anakonda. Протягом 10 днів 30 тисяч солдатів НАТО (в тому числі, 12 тис. поляків, 14 тисяч американців, 1,2 тисяч іспанців, 1 тисяча британців та 230 німців) вели репетиції проведення складних операцій. Це найбільші маневри в історії Польщі. Посил, який впливає з навчань, є досить зрозумілим. Сценарій навчань полягає в протидії агресору, який хоче взяти під контроль регіон Балтійського моря та частину території Польщі. Причому агресор має застосовувати елементи гібридної війни: відправляти «зелених чоловічків» та активувати місцеву п'яту колону. Не важко здогадатися, що на характер навчань вплинув перебіг агресії в Україні.

Дивлячись на сценарій, немає сумнівів, кого мають на увазі розробники заходу. Війна в Україні не лише впливає на характер розвитку збройних сил країн-членів НАТО, - вона також увімкнула фантазію більшості провідних політиків та примусила їх діяти. Ще

під час ескалації бойових дій на сході України у вересні 2014 року на саміті НАТО в Ньюпорті було прийнято рішення про ґрунтовну реформу Сил Швидкого Реагування через створення т.зв. Very High Readiness Joint Task Force (їх називають також «зубцем НАТО»). Якщо до цього ці сили були готові реагувати протягом 5 днів від появи потенційної загрози, то зараз цей час скорочено до 48 годин. Найпізніше наступного року мають бути сформовані чіткі структури цих формувань.

Дії НАТО не є хаотичною імпровізацією, яка має лише налякати Росію. Звичайно, навчання завжди окрім тестування своїх можливостей мають пропагандистський вимір. Це меседж потенційному ворогу, в даному випадку Москві: будьте обережні, ми готові та вміємо швидко реагувати! Проте, подекуди важливішим є реальна зміна архітектури безпеки в регіоні внаслідок цього. Такі навчання готувалися 1,5 року. Щоб оперативно перекидати сили в Польщі, прибалтійських країнах, а також в Болгарії чи Румунії, було створено шість спеціальних штабів, які займаються збором інформації, логістикою та всіма організаційними моментами. Також на початку цього року з'явилася поки що неперевірена інформація про збільшення американського контингенту в Європі. Так це чи

***Це лише димова завіса, яку Москва
правильно читає***

***Липневий саміт покаже, чи Альянс
піддається тиску, чи він навчений
досвідом війни в Грузії у 2008 році, і
які міри він застосує***

не так, всі ці процеси засвідчують про серйозність намірів Альянсу.

Після анексії Криму посилено патрулі повітряного простору в країнах Прибалтики, які не володіють власними повітряними силами, і їхнє небо традиційно захищав один із союзників по НАТО. Зараз це принаймні дві країни-члени Альянсу. Схожі місії мають також підтримувати повітряні сили Румунії та Болгарії. Природним чином після захоплення Криму зросли потенційні загрози для Чорноморського регіону, хоча би через провокаційні дії росіян. Загалом за останніми даними, в країнах Центральної Європи мають бути розміщені чотири батальйонні групи, які стануть підтримкою для «зубця НАТО». Всі ці процеси дають підстави для тверджень, що Центрально-Східна Європа стає одним із пріоритетних потенційних театрів бойових дій Альянсу.

Зміни у підходах до питань безпеки демонструють також прогрес в питанні побудови системи ПРО у Європі. В травні де-факто був даний старт створенню польської частини американської системи ПРО, а в румунському Давешалу побудову об'єкту вже завершено. Відповідь росіян не забарилася, і вони вже заявили, що в Калінінградській області розмістять ракетні комплекси Іскандер, які можуть досягати цілі до 500 км, а в

майбутньому - навіть до 2000 км. Російська зброя нападу буде також ймовірно розміщена в Криму, що даватиме можливість покривати всю територію Центрально-Східної Європи.

Негайно після саміту в Нью-порті Кремль видав грізну заяву про те, що не дозволить наблизитись натівській інфраструктурі до своїх кордонів. Альянс пояснює, що не йдеться про постійну присутність, а лише про ротаційний обмін контингентами та інтенсивні навчання в Польщі чи прибалтійських країнах. Проте, це лише димова завіса, яку Москва правильно читає. Росія декларує укріплення своїх сил в Західному військовому окрузі на кордоні з Білоруссю та Україною, а також створення нової дивізії в Калінінградській області. Левова частка російських зусиль припадає на пропагандистські дії. Особливо на тлі липневого саміту НАТО у Варшаві, що має на меті залякати традиційно проросійські країни-члени (Італію, Францію, Грецію чи Німеччину). Саме тому Кремль провокує заявами та інцидентами в повітряному просторі на Балтійському чи Північному морях. І липневий саміт покаже, чи Альянс піддається тиску, чи він навчений досвідом війни в Грузії у 2008 році, і які міри він застосує.

Зміщення центру тяжіння на Схід Європи буде також впливати

Досягнення якоїсь неформальної домовленості між Заходом та Росією може вилитися у фактичний поділ зон впливу, і, як неважко здогадатися, Україна може потрапити далеко не до умовної сфери впливів Західного світу...

Надважливе завдання для України в цьому контексті - це остаточне викорінення російських слідів у власному секторі безпеки

на ситуацію довкола України. Незважаючи на те, що заходи в країнах НАТО збільшують рівень безпеки країн Альянсу, вони теоретично гратимуть також роль попереджувальних дій стосовно потенційних агресивних устремлінь з боку Кремля щодо Києва. Також не забуваймо, що в політичних коридорах країн НАТО зростає свідомість необхідності побудови нової архітектури безпеки, в якій Україна займатиме важливе місце. А це має допомогти в зусиллях України щодо отримання в майбутньому членства в НАТО.

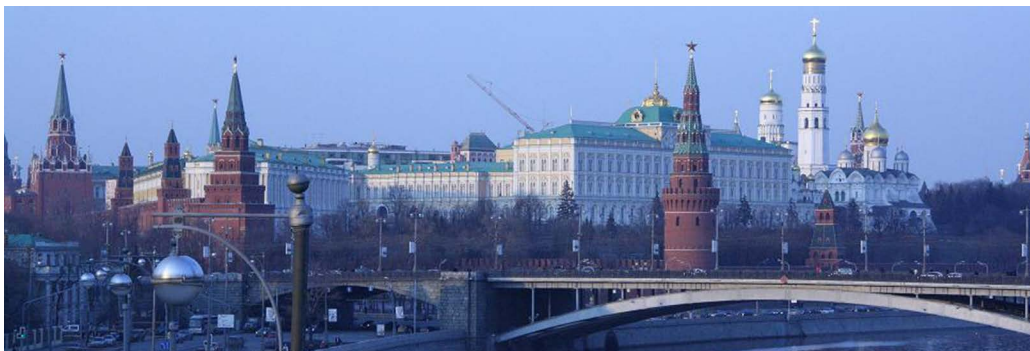
Проте, існує інший, протилежний ризик для України. Досягнення якоїсь неформальної домовленості між Заходом та Росією може вилитися у фактичний поділ зон впливу, і, як неважко здогадатися, Україна може потрапити далеко не

до умовної сфери впливів Західного світу...

Щоб так не сталося, Києву доцільно інтенсифікувати зусилля щодо реформування сектора безпеки. Фактично варто реалізовувати план дій щодо членства без власне отримання цього плану. І, схоже, що такі плани в офіційного Києва існують. Під час саміту у Варшаві Україною буде презентовано Стратегічний бюлетень, який є рамковим документом із перетворень сектору безпеки.

Чільне і надважливе завдання для України в цьому контексті - це остаточне викорінення російських слідів у власному секторі безпеки. Ніхто в Альянсі не захоче підставляти своє плече партнеру, якщо існуватимуть сумніви щодо його надійності. Досвід цих процесів хоча би у Польщі демонструє, що все відбувається не так просто і швидко.

Информационный фронт Кремля

*Валентин Бадрак, Дмитрий Козлов,
Центр исследований армии, конверсии и разоружения*

Традиции создания эффективных методов информационно-психологического воздействия или, говоря современным языком, проведения успешных информационных операций формировались в России еще в периоды активного «собираения земель»

Для Украины этот период имеет особый символизм, поскольку имперская Москва в процессе создания советского внушаемо-послушного человечка-винтика дошла до апогея – геноцида украинского народа

С самого начала следует отметить, что информационное оружие Кремля является оружием древним, и оттого предельно отточенным и опасным. Традиции создания эффективных методов информационно-психологического воздействия или, говоря современным языком, проведения успешных информационных операций формировались в России еще в периоды активного «собираения земель». Они всегда носили крайне агрессивный, иезуитский характер, имея целями усмирение народов и насильственное принуждение их лидеров к выгодным про-имперским решениям. Самый же двусмысленный и разрушительный для психики жившего на

территории империи человека оказался период формирования и расцвета советской истории, в течение которого кремлевская школа информационной войны не только закалилась, но и на практике отработала совмещение с циничным информационно-психологическим воздействием возможности репрессивно-карательной машины государства. Для Украины этот период имеет особый символизм, поскольку имперская Москва в процессе создания советского внушаемо-послушного человечка-винтика дошла до апогея – геноцида украинского народа.

Понимая особенности формирования и реализации информаци-

онной политики современной России, эксперты Центра исследований армии, конверсии и разоружения (ЦИАКР) всегда держали вопросы информационных операций России против Украины в фокусе своего внимания. А после 2003 года, когда Москва в ответ на озвученные в мае 2002 года намерения Киева осуществить евроатлантическую интеграцию начала этап открытой и системной подрывной войны на уничтожение государства, ЦИАКР включил в перечень своих задач регулярные исследования принципов и методов информационно-диверсионных действий Кремля. К сожалению, высшее военно-политическое руководство Украины во все периоды новейшей истории страны оказывалось либо слишком лояльным к действиям подрывной машины России (это называлось политической многовекторностью и балансированием), либо по каким-то причинам не возводило проблему информационного противодействия в ранг ключевых приоритетов сферы безопасности, либо вообще подыгрывало хозяевам Кремля. Кстати, анализ современного противодействия информационной агрессии России свидетельствует, что не только Украина, но и практически все государства Центральной и Восточной Европы, являясь членами Североатлантического альянса, оказались неподготовленными к

противодействию настойчивой и центростремительной пропагандистской машины России. В тоже время следует отдать должное, – многие экспертные и аналитические организации, а также отдельные авторы занимались исследованием данной проблемы и благодаря этим усилиям наработан вполне достаточный теоретический и практический материал, который может стать фундаментом для строительства национальной системы информационной безопасности. Среди таких работ хотелось бы выделить книги Александра Стражного «Украинский менталитет» (2008), Олега Романчука «У пошуках універсуму» (2011) и «Перезаснування України» (2013), Георгия Почепцова «Информационные войны» (2000), «Пропаганда и контрпропаганда» (2004), Дмитрия Козлова «Проект Кремля ОДКБ: Итоги реализации и выводы для Украины» (2016), Сергея Борщевского «Рік російської міфології» (2016). Ряд информационных операций России против Украины в 2006 – 2008 гг. был проанализирован (в художественном изложении) и автором этих строк – в книге «Восточная стратегия» (2011). Кроме того, в контексте изучения результатов информационных атак России невозможно переоценить значение ряда статей писателя и социального психолога Олега Покальчука, доклада Центра

глобалистики «Стратегия XXI» под редакцией руководителя Центра Михаила Гончара «Гибрессия Путина. Невоенные аспекты войн нового поколения» (2016), многогранную деятельность и публикации Центра исследований России, а также появившейся в декабре 2015 года многослойной монографии Национального института стратегических исследований под редакцией Владимира Горбулина «Донбасс и Крым: цена возвращения».

Так или иначе, но ведущейся Россией войны на уничтожение Украинского государства, и особенно, опыт 2014 – 2015 гг., говорит о том, что национальная система информационной безопасности только начала формироваться, а специально созданное Министерство информационной политики еще не приблизилось к пониманию механизмов информационного противодействия. Оттого контекст украинской рефлексии сугубо оборонительный, по принципу «реакция вслед за ударом». Нет необходимости доказывать, что такая позиция не приведет к победам и преимуществам на информационном фронте, - на поле информационных сражений неизменно в лучшем положении оказывается та сторона, которая демонстрирует активность и креативность действий. А не та, которая, тратя время на расшифровку многоходовых

комбинаций врага, готовит ответы. Потому, говоря о национальной системе информационной безопасности, стоит отметить, что она, без сомнения, должна включать структуры или подразделения разведки, контрразведки, информационной обработки и непосредственно информационных операций. Более того, опыт последних двух лет войны России против Украины свидетельствует о необходимости формирования структур информационной безопасности, отвечающих и за оперативное информационное реагирование в отдельных ведомствах с учетом специфики их деятельности, а также за создание платформы государственно-частного партнерства в обеспечении информационной безопасности. Последнее особенно относится к правильно выстроенной схеме взаимодействия государства со средствами массовой информации (СМИ), с учетом работы с «закрытой» информацией и участия СМИ в специальных информационно-психологических кампаниях или операциях.

Разумеется, чтобы основательно подойти к возведению собственной национальной системы, следует не менее основательно изучить систему, выстроенную противником. В ходе такого изучения ЦИ-АКР предлагает схематично разделять информационные операции (ИО) по видам коммуникационных

В ходе развернутой Россией войны в 2014 году чрезвычайно активно использовалась дезинформация, которая внедрялась через СМИ, преимущественно государственные

каналов. Понимая, что комбинация использования каналов может быть самой изощренной, вплоть до массированных информационных ударов по всему фронту.

Итак, предлагаем выделять для изучения и всестороннего анализа ИО.

ИО в виде информационной провокации (дезинформации) с участием негосударственных структур или СМИ

Классическим примером может служить статья близкого к Кремлю политтехнолога Игоря Джадана «Механический апельсин».

В ходе развернутой Россией войны в 2014 году чрезвычайно активно использовалась дезинформация, которая внедрялась через СМИ, преимущественно государственные. Российское агентство ИТАР-ТАСС превратилось в штаб информационных провокаций. Так, к примеру, сообщение ИТАР-ТАСС 27 сентября 2014 года можно считать типичным. В частности, по данным ИТАР-ТАСС, «в крупнейших городах юго-востока ... жители Харькова, Днепропетровска, Одессы, Запорожья, Херсона и Николаева вышли на центральные улицы и площади своих городов с требованием к официальному Киеву прекратить поддерживать войну против населения Донецкой и Луганской областей. По данным организаторов акций, выразить свой

протест против политики украинских властей вышли более 5000 человек», - отмечало издание. Стоит ли говорить, что подобные сообщения становились трубным зовом для других СМИ, в том числе, негосударственных.

В ответ украинские СМИ могли уже только развенчивать созданный миф: «Российское агентство сообщила о массовых митингах и «маршах мира» против боевых действий на Донбассе, которых в действительности не было». Что означает направлять сообщение собственно украинской аудитории, а не воздействовать на российскую – читатели сообщений обычно не читают опровержений. Москва же направляла послания как российской, так и украинской аудиториям.

ИО, проводимые научными или академическими структурами России

Независимо от принадлежности к государству, любую область науки в России жестко контролирует государство.

К сфере деятельности научных структур относится в первую очередь корректирование и переписывание истории. В период пиковых противостояний именно псевдоученые России, уполномоченные спецслужбами, вещали, что украинского языка не существует как такового. Как и украинского наро-

да, который является частью русского народа.

Часто канал ученых-исследователей используется как способ зондирования и изучения реакции на определенные действия или контрдействия. Автору этих строк выпало быть свидетелем дебатов российских ученых-исследователей с американскими коллегами в Центре нераспространения (Монтеррей, США) в 1998 году. Так, зная о тесных контактах данного центра с правительственными структурами США, россияне заявили: в случае волны расширения НАТО на восток ответ России будет состоять в размещении ядерного оружия в Калининградской области.

ИО, проводимые официальными структурами, в том числе, первыми лицами государства

Ежегодно с определенной периодичностью по отношению к Украине возникали политические информационные акции с условными названиями - газовая, сахарная, сырная, мясная, конфетная войны. Вопрос нахождения Черноморского флота в Крыму Москва не забывала ни на минуту.

Естественно, иерархия тут играет ключевую роль, потому что между выступлением бывшего мэра Москвы Юрия Лужкова в Севастополе и программным спичем премьер-министра Владимира Путина на саммите НАТО в Бухаресте

(2008) - пропасть. Но по сути обе спецоперации оформлены в орнамент по единой методике.

В этом контексте следует обратить особое внимание на то, что в пиковые моменты российский президент Путин лично осуществляет мероприятия информационно-психологического воздействия. Например, на лидеров стран Запада. В частности, 27 мая 2016 года Путин лично подписал статью для греческой газеты «Катимерини» перед официальной поездкой в эту страну. В ней он «напомнил» Афинам о ключевой роли РФ в независимости Греции. Манипуляции хозяина Кремля по расшатыванию позиции Греции направлены на раскол НАТО и ЕС, а основной целью являлось намерение достичь ослабления санкций со стороны Запада, а также стимулирование проведения выборов в оккупированных регионах востока Украины на фоне неофициального признания странами Запада принадлежности РФ захваченного ею Крыма. Часто такие акции сопровождают непосредственный переговорный процесс, а с их помощью удастся снизить градус напряженности или достичь изменения риторики. В итоге, несмотря на заявление президента Европейского Совета Дональда Туска о продлении санкций против России, появилась слишком мягкая и осторожная позиция Франции, в частности, признание

Наиболее широкое распространение в современной гибридной войне получила имитация политических волнений и демонстраций с целью их специфического освещения и навязывания предубежденного восприятия событий

президентом Олландом «существенного шага России» в исполнении Минских соглашений. А реакция премьер-министра Греции Алексиса Ципраса оказалась прогнозируемо пророссийской: 28 мая 2016 года он назвал санкции Запада в отношении России непродуктивными.

ИО, проводимые вслед за провокациями с участием силовых (армейских) структур России

Высадка десанта морской пехоты прямо на пляже в Феодосии в 2006 году уже претендует на классику. Но современные игры куда более опасны. Российские регулярные нарушения воздушных границ боевыми самолетами, причем, с явным бравированием и предельным риском, в самом деле, не раз ставили на кон жизни многих людей. Лишь решимость турецкого военно-политического руководства (давшего команду на уничтожение российского самолета-нарушителя) изменила ситуацию, хотя и накалила ее до предела.

ИО, проводимые вслед за провокациями с участием специально подготовленных групп населения, часто иностранного государства

Наиболее широкое распространение в современной гибридной войне получила имитация полити-

ческих волнений и демонстраций с целью их специфического освещения и навязывания предубежденного восприятия событий.

«Возьмем эти случаи, когда весной 2014-го перед украинской армией перекрывали дороги - скажем, на станции «Ольховая». Железной дорогой подвозились наши БТРы, снимали их с платформ и отправляли на границу в Красную Таловку. Кто вышел этому препятствовать - бабушки-дедушки? Нет, вышли активисты Партии регионов. Которым за это заплатили». Такие акции, как описанная экс-представителем Партии регионов, идеально подходят для создания телекартинок, информационных сообщений и статей – массовое распространение специально подготовленных материалов влияет практически на все фокус-группы.

Подмена картинок на телеэкране давно стала обычным для российских СМИ делом. А титульным листом самой гибридной войны 2014-2016 гг. стало применение нерегулярных военизированных групп, когда боевые действия ведут вооруженные гражданские лица совместно с российским спецназом в форме без опознавательных знаков. Это дало пищу для развития фантазии СМИ, причем сюжетно-тематическая картинка и само повествование менялось в зависимости от тех или иных корректив, вносимых спецслужбами и политтехнологами.

ИО, проводимые политиками или общественными деятелями иностранных государств («лидерами мнений» для конкретных фокус-групп)

Показательно и использование межличностных отношений первых лиц России. Как пример - кумовство с бывшим политиком Украины Медведчуком и создание последним специально под заказ Кремля общественно-политического движения.

Другой показательный пример – заявление экс-президента Франции Саркози относительно необходимости сотрудничества с Россией практически сразу же после террористической бойни в Париже 14 ноября 2015 года.

Еще больший охват и тревожные результаты получены в результате использования российскими спецслужбами парламентариев Италии и Франции, ветеранов-разведчиков США, экспертов СИПРИ.

ИО, проводимые на уровне международных организаций и международных конференций

Россия всегда с беззастенчивым цинизмом использовала международные организации для навязывания своей позиции по тем или иным вопросам. Трибуны ООН и ОБСЕ в этой связи нередко напоминали настоящие поля сражений. Следует отметить тщательную подготовку и проработку задач российскими участниками таких баталлий.

Не секрет, что наиболее деструктивные позиции в ходе развязанной Москвой войны демонстрировала ОБСЕ. На одном из заседаний ОБСЕ в Берлине в апреле 2015 года автору этой статьи пришлось стать одновременно свидетелем и участником проводимой группой российских представителей спецоперации. Одним из посланий российских участников стало манипулирование понятиями, когда войну против Украины стали обозначать «украинским кризисом». После того, как в своем выступлении автор этой статьи назвал Россию вражеским государством, ведущим войну против Украины, российский посол мгновенно отреагировал, апеллируя к делегациям более 20 государств тем, что войны между Россией и Украиной быть не может, поскольку «имеется экономическое сотрудничество, сотрудничество в области энергопоставок, да и дипломатические отношения не разорваны». Фактически, это был элемент современной гибридной войны, в которой поле боя находится везде, а не только на линиях боевых столкновений.

ИО с использованием специфических коммуникационных каналов – книг, фильмов, специально построенных телепередач, использование монументов и выгодных образов прошлого

Начиная с 2008 года книжный рынок страны начал наводняться

специальной литературой, исполняющей очень специфические функции. Перед российской элитой, реализовывавшей проект «Империя», встала взаимосвязанная тройная задача: отвратить западный мир от Украины, отвратить украинский народ от власти и вернуть идею о возврате к крепкой дружбе с Россией, естественно, в роли покорного придатка новой империи.

Нельзя не заметить поступательного изменения риторики и самой динамики продвижения книжных проектов на территории Украины. К примеру, достаточное профессионально выполненное исследование экспертов под редакцией Сергея Караганова «Россия и мир. Новая эпоха» навязывало идеи довольно аккуратно: «В случае нормализации и оптимизации экономических отношений с Россией и установления партнерских отношений с Европейским союзом Украина сохранит обнадеживающие перспективы роста. Однако если Киеву будет навязан процесс втягивания в НАТО, страну ожидает обширный социально-экономический и геополитический кризис, уничтожающий надежды на успешное развитие». И даже откровенно играя на команду Путина, эксперты слишком дорожили своими добрыми именами, чтобы не приписать несколько фраз об успехе Украины на евроатлантическом направлении. Но дальше книги стали все больше расширять среду воздействия, ориенти-

роваться на их массовое прочтение. Тезис экспертов, упомянутый выше, ничем не изменился, он просто трансформировался в представлении. Причем по всем правилам черной риторики. Как указывает один из мировых специалистов по черной риторике Карстен Бредемайер, хотя для воздействия на оппонентов необходимо использовать принцип трехканальной аргументации - визуальной, аудиальной и кинестетической, порядка 75 % сохраняющегося в нашем мозгу материала поступает по визуальному каналу. К этой информации следует добавить, что, как правило, чем ниже уровень интеллекта, тем больше «работает» визуальный канал, вытесняя остальные. Другими словами, обыватель обычно более склонен к восприятию картинок, чем «раскрутки» причинно-следственных связей. Именно так и развивались политические издания, заброшенные на украинский рынок. Так, в четырех из пяти таких книг, появившихся на рынке в марте 2009 года, присутствовали описания сражений российских войск с украинскими, что являлось как раз акцентуированным воздействием на визуальный канал читателя. Это была психологическая обработка массовой украинской аудитории.

ИО «Создание и продвижение рейтингов»

Манипулирование цифрами всегда было частью информацион-

Проведенная информационная операция после силового захвата и аннексии Крыма искусственно подняла рейтинг В.Путина практически до сталинского

Сама по себе книга может и не читаться. Но используемая как информационный повод, при правильном распределении ресурса, она начинает «работать»

В отдельно взятом случае с российскими книгами на украинском рынке, мы можем констатировать: они являются частью продуманной, тщательно выверенной во времени и в пространстве, подрывной информационной войны

ных войн. Однако одним из отличий сугубо российских манипуляций со времен Сталина стало трепетное отношение к «вождям».

Так, проведенная информационная операция после силового захвата и аннексии Крыма искусственно подняла рейтинг В.Путина практически до сталинского. А именно, современная манипулирующая общественным мнением социология, «выдала» взлет показателей всенародной поддержки российского лидера до 88%.

Массированные ИО «Специальный мониторинг» СМИ

Примером такой массовой ИО могут служить контексты публикаций, зафиксированные ЦИАКР в августе 2009 года. Для продвижения разрабатывается и «запускается в СМИ по кругу» (то есть, СМИ с различными циклами выпусков, от информационных агентств до ежемесячных глянцевых журналов) смысловая картинка или ряд. Например, «Распад Украины в действительности неизбежен...». И производится обзор значительной части российских СМИ, что создает эффект массовости публикаций. На самом деле, это один из многих примеров информационных диверсий, отрабатывающих одну задачу.

Например, в основу задачи 2009 года была заложена мысль, что «острота политического кризиса

порождена, прежде всего, тем, что президент Украины «посажен на свою должность Америкой в качестве исключительно антироссийского инструмента», и «никакие иные функции он не в состоянии исполнять».

Тут был придуман и вариант распада Украины: это отделение Галичины, то есть «той местности, на которой первоначально обкатывалась идея украинства и через которую она продвигалась, от собственно Украины. В этом случае русское большинство населения Украины воссоединится с остальной Россией».

Крупные комплексные ИО, проводимые искусственно созданными «лидерами мнений»

Этот подход является тщательно продуманным формированием структур и задач. Например, операция внедрения книги «Брат» сопровождалась созданием отдельной политической силы и предусматривала даже такую неслыханную для украинского книжного рынка ситуацию, как рекламу книги в метро. Отменно была проработана и роль пророссийского лидера украинской политической партии «Великая Украина».

Несколько слов о технологии воздействия. Сама по себе книга может и не читаться. Но используемая как информационный повод, при правильном распределении

***Но война не закончена.
Информационный фронт открыт и
работает. А значит, есть смысл
изучить тактику и стратегию
действий противника, чтобы
начать проводить упреждающие
удары***

ресурса, она начинает «работать». Материалы о книге, как правило, проходят несколько взаимосвязанных кругов воздействия на аудиторию. Первый круг – «онлайновый», то есть, публикации, появившиеся тотчас после презентаций, блиц-интервью, чатов. Следующий круг касается ежедневных газет с небольшими информативными публикациями, до 3-4 тыс. знаков. Еще один круг – еженедельные и ежедневные аналитические публикации в соответствующих газетах и журналах. Наконец, публикации в специализированных изданиях и упоминая, обсуждения во время работы круглых столов и международных конференций. Разумеется, эти круги воздействия направлены на совершенно разные, почти не пересекающиеся аудитории. Авторитетные исследования по медиапсихологии, например, Петера Винтерхоффа-Шпрука, утверждают, что при обсуждении проблемы до трех четвертых участников пользуются как раз вторичной, более короткой, более «упакованной» информацией, где достаточно упоминания ключевого тезиса и его аргументации. Таким образом, в отдельно взятом случае с российскими книгами на украинском рынке, мы можем констатиро-

вать: они являются частью продуманной, тщательно выверенной во времени и в пространстве, подрывной информационной войны.

И все-таки, несмотря на глобальный размах России на информационном фронте, кремлевская информационная машина, которую представляют неким доминирующим информационным монстром, стала пробуксовывать. Мировая общественность в лице преимущественно волонтерских организаций совершила значительный скачок для расшифровки кремлевских «смысловых галлюцинаций», подключились к этому процессу и государственные службы многих государств. Тем не менее, западное сообщество и Украина еще далеки от того, чтобы сделать противодействие системным, технологически отлаженным и эффективным. Кремлевский пропагандистский аппарат создавался десятилетиями, обкатываясь на военных конфликтах в Чечне, Южной Осетии, Абхазии, Приднестровье, Крыму.

Но война не закончена. Информационный фронт открыт и работает. А значит, есть смысл изучить тактику и стратегию действий противника, чтобы начать проводить упреждающие удары.

Воздушно-космические силы (ВКС) России. Часть 1: Реформа ВВС и современное состояние ВКС

*Юрий Бараш,
член Экспертного Совета ЦИАКР*

Предыстория. С 2008 г в России осуществлялась радикальная реформа ВВС. Поводом к ней послужил опыт неудачных действий ВВС России в войне с Грузией в августе 2008 г. Тогда, действуя против слабого противника, российская авиация за 4 дня потеряла 7 боевых самолетов сбитыми и 4 серьезно поврежденными. В целом действия ВВС РФ отличались неудовлетворительной координацией и очень слабым взаимодействием с сухопутными войсками (СВ). Время, прошедшее с тех пор, стало для ВВС России периодом прогресса во всех областях – от технического оснащения и организации до управления и боевой подготовки.

Реформирование ВВС России. ВВС России оказались в центре осуществлявшейся с 2008 г военной реформы и подверглись глубоким и масштабным преобразованиям. Это является следствием большого количества накопившихся в них застарелых проблем. В организационном отношении облик ВВС до реформы сложился еще в 1997-2000 годах, когда прошёл предыдущий масштабный этап слияний и расформирования полков ВВС и ПВО, а сами ВВС и войска ПВО были объединены в единый вид – ВВС. Передача в состав ВВС армейской авиации (АА) в 2003 г мало повлияла на их общий облик. К началу реформы осенью 2008 г

ВВС и войска ПВО формально выглядели внушительной силой. В их составе числилось до 2800 самолетов и вертолетов, до 100 дивизионов ЗРК ПВО. Однако в реальности ВВС, как все вооружённые силы (ВС) России, сталкивались с рядом проблем, их реальный боевой потенциал был невысок.

Одной из главных проблем ВВС к 2008 г являлась значительная техническая отсталость, вызванная 15-летним отсутствием закупок нового ВВТ. Поставки новых самолетов и вертолетов резко сократились в первые же годы после распада СССР и прекратились в 1994–1995 годы. Таким образом, даже самая молодая авиатехника к 2008 г имела возраст не менее 15–20 лет, основная же часть была еще старше. За время после прекращения массовых поставок техника физически и морально устарела, выработала ресурс. Процент исправности к 2007 г не превышал 40%. В целом российские ВВС остановились на уровне середины 80-х годов. Серьезным недостатком также было отсутствие современного авиационного вооружения.

Структурные преобразования. Основными направлениями реформирования ВВС и ПВО России в 2008–2012 годах стали:

- отказ от существовавшей еще с 1938 г структуры «воздушная армия – корпус (дивизия) – полк» с заменой ее на структуру «авиа-

ционная база – авиагруппа» и последующим сокращением числа авиабаз. К 2012 г после ряда реорганизаций фактически сложилась система, в которой немногочисленные авиабазы (в ВВС их осталось 8, не считая АА) были структурой, объединявшей несколько авиагрупп, каждая из них базировалась на своем аэродроме;

- сокращение количества ВВТ ВВС за счет избавления от старого; происходило и сокращение числа аэродромов базирования;
- ВВС и ПВО передана часть сил войсковой ПВО (осуществлено еще в 2007 г) и морской авиации;
- реформирование военного образования за счёт концентрация учебных заведений и частей по подготовке кадров;
- созданы 4 командования ВВС и ПВО, соответствующие 4-м новым военным округам (ВО), созданным в 2010 г; тактические части ВВС переданы в подчинение новым 4-м ВО (объединенным стратегическим командованиям (ОСК)) и снижена роль Главного командования ВВС;
- реорганизация и сокращение сил ПВО, созданы бригады воздушно-космической обороны (ВКО) в качестве единой структуры организации ПВО;
- процесс реформирования на этом этапе закончился созданием нового вида ВС – войск воз-

К концу 2012 г. был сформирован «новый облик» ВВС и войск ПВО, значительно более компактный и соответствующий наличным ресурсам

Закупки новой авиатехники стали одним из главных приоритетов Государственной программы вооружений на 2011-2020 годы (ГПВ-2020)

душно-космической обороны (ВКО).

К концу 2012 г. был сформирован «новый облик» ВВС и войск ПВО, значительно более компактный и соответствующий наличным ресурсам. Сокращение численности ВВС, наряду с быстрым увеличением военных расходов, позволило значительно улучшить финансирование и перейти к наращиванию интенсивности боевой подготовки и росту налета. Значительно повысился уровень материально-технического обеспечения ВВС и оплата личного состава. Наконец, в 2009 г после 15-летнего перерыва началось и стало ускоряться переоснащение ВВС новым ВВТ.

Однако не все решения, внедрённые в период создания «нового облика», были оптимальными. Поэтому после смещения в ноябре 2012 г. министра обороны А. Сердюкова и смены его на С. Шойгу начался новый этап реформирования ВВС.

В 2013–2015 годах основными направлениями мероприятий по реорганизации ВВС и войск ПВО России стали:

- восстановление с 1 декабря 2013 г структуры «авиационная дивизия – авиаполк» (однако это было осуществлено в виде переименования авиабаз и авиагрупп соответственно);
- начало восстановления полков АА и формирования бригад АА;

- восстановление в 2014-2015 годах армий ВВС и ПВО вместо командований (при сохранении, по сути, их структуры);
- частичное изменение дислокации частей ВВС с расширением аэродромной сети;
- частичное возвращение морской авиации в состав ВМФ;
- децентрализация учебных заведений и частей по подготовке кадров с началом восстановления системы отдельных летных училищ;
- переформирование бригад ВКО (ПВО) в дивизии ПВО;
- переформирование с 1 августа 2015 г ВВС в воздушно-космические силы (ВКС).

Кроме того, с 2014 г впервые с конца 1980-х годов было начато наращивание числа частей ВВС за счет формирования новых боевых полков. Этот процесс начался в Крыму, где была сформирована новая 27-я смешанная авиационная дивизия в составе нескольких созданных полков. Затем начато формирование нескольких новых авиаполков и в других регионах. Таким образом, ВВС России впервые почти за 30 лет стали расти в количественном отношении.

Закупки новой авиатехники стали одним из главных приоритетов Государственной программы вооружений на 2011-2020 годы (ГПВ-2020). Из 19,4 трлн. руб., запланированных на закупки для

МО, на закупки авиатехники намечалось выделить 4,7 трлн. руб. В рамках ГПВ-2020 планируется приобретение для всех видов ВС более 600 самолетов и 1100 вертолетов, и до настоящего времени эта программа в авиационной части реализовывалась достаточно последовательно. Результатом стал рост поставок авиатехники в войска. Так, если с 2000 по 2008 годы МО получило лишь 4 боевых самолета, то уже в 2009 г ВВС приобрели 33 боевых и учебно-боевых самолета. С 2010 г начались поставки серийных боевых и учебно-боевых самолетов по заказам МО. В 2010 г были поставлены 19 самолетов, в 2011 г – 24, в 2012 г – 35, в 2013 г – 51, в 2014 г – 102 и в 2015 г – 91. В 2016 г ожидаются поставки 74 машин [1].

Современное состояние ВКС. 1-го августа 2015 г. в ВС России, в результате объединения ВВС и войск ВКО был сформирован новый вид ВС – ВКС [2].

Официальную причину создания ВКС озвучил министр обороны РФ С. Шойгу: «Формирование ВКС путём соединения ВВС и войск ВКО является оптимальным вариантом совершенствования системы воздушно-космической обороны страны. Это позволяет, в первую очередь, сосредоточить в одних руках всю ответственность за формирование военно-технической политики по развитию войск, решающих задачи в воздушно-кос-

мической сфере, во-вторых, за счёт более тесной интеграции повысить эффективность их применения, в-третьих, обеспечить поступательное развитие системы ВКО страны».

ВКС предназначены для ведения разведки воздушно-космической обстановки, вскрытия начала воздушного и ракетного (воздушно-космического) нападения и оповещения органов государственного и военного управления о нем, отражения агрессии в воздушно-космической сфере и защиты от ударов из космоса и с воздуха пунктов управления высших звеньев государственного и военного управления, административно-политических центров, промышленно-экономических районов, важных объектов страны и группировок войск, поражения критически важных объектов и войск противника с применением обычных и ядерных средств поражения, а также для авиационной поддержки и обеспечения боевых действий войск видов и родов войск ВС, обеспечения запусков космических аппаратов (пусков МБР) и управления ими в орбитальном полете.

Административная структура ВКС России включает:

- рода войск: ВВС, войска ПВО и ПРО, космические войска;
- специальные войска (воинские части и подразделения РЭБ; свя-

Общее руководство ВКО России осуществляет Генштаб ВС России, а непосредственное – Главное командование ВКС. Главный штаб ВКС России будет дислоцироваться в министерстве обороны (МО) РФ в Москве.

зи, радиотехнического обеспечения и автоматизированных средств управления; инженерные, метеорологические); воинские части и подразделения технического, тылового обеспечения и охраны органов военного управления;

- военно-учебные заведения и научно-исследовательские организации [3].

ВВС предназначены для:

- отражения агрессии в воздушной сфере и защиты от ударов с воздуха пунктов управления высших звеньев государственного и военного управления, административно-политических центров, промышленно-экономических районов, важнейших объектов экономики и инфраструктуры страны и группировок войск (сил);
- поражения объектов и войск противника с применением как обычных, так и ядерных средств поражения;
- авиационного обеспечения боевых действий войск (сил) других видов и родов войск [4].

Войска ПВО и ПРО предназначены для:

- отражения агрессии в воздушно-космической сфере и защита от ударов средств воздушно-космического нападения противника пунктов управления высших звеньев государственного и военного управления, группировок войск

(сил), административно-политических центров, промышленно-экономических районов, важнейших объектов экономики и инфраструктуры страны;

- поражения головных частей баллистических ракет вероятного противника, атакующих важные государственные объекты [5].

Космические войска предназначены для:

- наблюдения за космическими объектами и выявление угроз России в космосе и из космоса, а при необходимости – парирования таких угроз;
- обеспечения высших звеньев управления достоверной информацией об обнаружении стартов баллистических ракет и предупреждение о ракетном нападении;
- осуществления запусков космических аппаратов на орбиты, управление спутниковыми системами военного и двойного (военного и гражданского) назначения в полете и применение отдельных из них в интересах обеспечения войск (сил) РФ необходимой информацией;
- поддержания в установленном составе и готовности к применению спутниковых систем военного и двойного назначения, средств их запуска и управления и ряд других задач [6].

Общее руководство ВКО России осуществляет Генштаб ВС Рос-

сии, а непосредственное – Главное командование ВКС. Главный штаб ВКС России будет дислоцироваться в министерстве обороны (МО) РФ в Москве.

На базе органов управления войск ВКО и ВВС России сформированы Управление главнокомандующего ВКС и Главный штаб ВКС, а объединения, соединения и части ВВС и войск ВКО преобразованы в три рода войск ВКС.

Оперативная структура ВКС включают 6 армий (4 ВКС, 1 ПВО и ПРО, 1 ВКС особого назначения), 3

командования (дальней и военно-транспортной авиации, ВВС), учебные заведения ВКС и др. В них входит 6 авиадивизий (5 смешанных из 23 полков и 1 военно-транспортная в составе 6 полков), 3 авиабазы 1-го разряда, 6 авиабаз АА 2-го разряда, 2 бригады АА и другие формирования ВВС, 11 дивизий ПВО (из 34 полков, имеющих 93 д-на ЗРК) и 1 дивизия ПРО.

6-я армия ВКС (см. табл. 1) – оперативное объединение ВКС России, сформированное в ЗВО на базе 6-й армии ВВС и ПВО.

Таблица 1

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Состав	Вооружение
6-я А ВКС	09436	ЗВО, Воронеж		
105-я САД		Воронеж		
47-й осап		Воронеж	2 бэ	23 Су-34, 4 Ан-30
98-й осап	13690	Мурманская обл., Мончегорск	бэ, рэ, иэ, вэ	12 Су-24М, 12 Су-24МР, 14 МиГ-31БМ, 8 Ми-24
159-й иап	52906	Петрозаводск, Бесовец	2 иэ	8 Су-27, 12 Су-27П, 1 Су-27УБП, 3 Су-27УБ
790-й иап	32926	Тверская обл. Хотилово	3 иэ	16 МиГ-31БСМ, 6 МиГ-31БМ, 3 Су-27, 5 Су-27П, 1 Су-27УБ, 2 Су-27УБП
14-й иап	23243	Курская обл. Халино	2 иэ	24 МиГ-29СМТ, 4 МиГ-29УБ
33-й осап		Санкт-Петербург (СПб), Левашово		2 Ан-26, 2 Ан-12БК, 1 Ил-22, Ан-30, Ан-72, Ту-134, Ми-8
549-я АБ АА	12633	СПб, Пушкин	вэ	6 Ми-8, 2 Ми-28Н
аг	12633-2	Ленинградская обл. п.Глебычево	вэ	10 Ми-24ПН, 6Ми-35М, 6Ми-8
аг	12633	Ленинградская обл. п.Левашово		

922-я АБ	26934	СПб, Пушкин	вэ	8 Ми-8
378-я АБ АА	41687	Смоленская обл. Вязьма	2 вэ	16 Ми-24П, 15 Ми-8, 2 Ми-8ПП, 5 Ми-8МТПР-1
15-я бр АА	44440	Псковская обл. Остров	4 вэ	12 Ми-28Н, 10 Ми-24П, 6 Ми-35М, 12 Ка-52, 16 Ми-8, 4 Ми-26
800-я АБ	42829	Московская обл., п. Чкаловский		2 Ми-8АМТШ, 10 Ми-8, Ил-76, 5 Ан-12, 5 Ан-24/26, 8 Ан-72, 3 Ан-140
1080-я САБ	49719	Ленинградская обл. п. Громово		7 Ми-8, 3 Ан-24/26, 4 Ан-30/32, 4 Ан-72
83-й опс	54164	Московская обл. Кубинка		
565-й ЦО		Воронеж		
15-й АТС	53963	СПб		
143-й АТС	83557	Псковская обл. Порхов		
99-я КОО	23709	СПб		
2-я Д ПВО	10953	СПб, п. Хвойный		
1488-й зрп	03216	СПб, Зеленогорск	4 д-на	36 ПУ С-300ПС
500-й зрп	90450	Ленинградская обл. п. Гостилицы	4 д-на,	
батр	16 ПУ С-300ПМ, 16 С-400, 6 Панцирь-С1			
1544-й зрп	55584	Ленинградская обл. п.Васкелово, Псковская обл. п. Владимирский лагерь	д-н	
2 д-на	6 СОУ Бук, 3 ПЗУ,			
8 ПУ-1 С-300В, 4 ПЗУ-1, 16 ПУ-2, 8 ПЗУ-2				
1489-й зрп	28036	Ленинградская обл. д. Ваганово	2 д-на	18 ПУ С-300ПС
1490-й зрп	28037	Ленинградская обл. п. Ульяновка	4 д-на	36 ПУ С-300ПС
334-й ртп	96848	Респ. Карелия, Петрозаводск		
333-й ртп	17646	СПб п. Хвойный		
32-я Д ПВО	40963	Тверская обл. Ржев		
42-й зрп	45813	Новгородская обл. с. Ижицы	д-н	9 ПУ С-300ПС
108-й зрп	51025	Воронеж, пгт Шилов	д-н	9 ПУ С-300ПС
335-й ртп	18401	Ярославль		

336-й ртп	03013	Орёл		
337-й ртп	51952	Тверская обл., Ржев		

6-я армия ВКС включает:

- 105-ю смешанную авиадивизию (САД) из 6 авиаполков (3 смешанных (сап) и 3 истребительных (иап));
- 15-ю бригаду АА и 5 авиабаз (АБ) (в т.ч. 2 АА и смешанная (САБ));
- 83-й отдельный полк связи (опс);
- 565-й центр обслуживания (ЦО);
- 15-й и 143-й авиационные технические склады (АТС);
- 99-ю комендатуру охраны и обслуживания (КОО).
- 2-ю дивизию ПВО из 7 полков (5 зенитно-ракетных (зрп) и 2 радиотехнических (ртп));
- 32-ю дивизию ПВО из 5 полков (2 зрп и 3 ртп).

В дивизиях ПВО 7 зрп из 19 д-нов (2 С-400, 2 С-300В, 2 С-300ПМ, 12 С-300ПС, 1 Бук).

Всего 6-я армия имеет: 146 боевых самолётов (35 бомбардировщиков, 24 многоцелевых истребителя, 64 истребителя, 12 разведчиков, 11 учебно-боевых истребителей); 45 транспортных и специальных самолётов; 164 вертолёта (82 ударных, 82 транспортных и специальных); 191 ПУ и ПЗУ ЗРК/ЗРПК.

4-я армия ВКС (см. табл. 2) – оперативное объединение ВКС России, сформированное в ЮВО путем слияния 4-й армии ВВС и ПВО и 5-й армии ВВС и ПВО.

Таблица 2

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Состав	Вооружение
4-я А ВКС	40911	ЮВО, Ростов-на-Дону		
1-я САД	40491	Краснодарский край, Крымск		
559-й обап	75392	Ростовская обл. Морозовск	3 бэ	36 Су-34
960-й шап	75387	Краснодарский край, Приморско-Ахтарск	2 шэ	17 Су-25СМ
368-й шап	44936	Ставропольский край Будённовск	2 шэ	23 Су-25СМ
31-й иап	75391	Ростовская обл. Миллерово	3 иэ	16 МиГ-29, 20 Су-30СМ
3-й иап	75386	Краснодарский край, Крымск	2 иэ	3 Су-27, 11 Су-27П, 12 Су-27СМ, 3 Су-27УП, 1 Су-27УБП, 7 Су-30М2

11-й осап	77978	Волгоградская обл. Мариновка	бэ, рэ	12 Су-24М, 12 Су-24МР
535-й осап	41497	Ростов-на-Дону		7 Ан-12БК, 6 Ан-26, 2 Ил-20М
27-я САД		Крым, Бельбек		
37-й сап		Крым, Гвардейское	бэ, шэ	12 Су-24М, 12 Су-25СМ
38-й иап	80159	Крым, Бельбек	2 из	12 Су-27СМ, 3 Су-27, 9 Су-27П, 2 Су-27УП, 2 Су-27УБ, 5 Су-30М2
39-й вп	46453	Крым, Джанкой	2 вэ	12 Ми-35М, 16 Ка-52, 4 Ми-8АМТШ, Ми-26
3624-я АБ	63530	Армения, Ереван	из, вэ	18 МиГ-29, 2 МиГ-29УБ, 8 Ми-24П, 7 Ми-8
55-й овп	35666	Краснодарский край, Кореновск	3 вэ	10 Ми-35М, 12 Ми-28Н, 17 Ми-8АМТШ
овп	12910	Ставропольский край, Будённовск	2 вэ	11 Ми-35М, 16 Ми-28Н, 14 Ми-8МТВ-5, 2 Ми-26
16-я бр АА		Ростовская обл. Зерноград	2 вэ	14 Ми-28Н, 6 Ми-8АМТШ, 8 Ми-26, 3 Ми-8МТПР-1
214-й ЦУС	65246	Новочеркасск		
ЦО		Ростов-на-Дону		
5307-й с РАВ	97802	Ростов-на-Дону		
51-я Д ПВО	42352	Ростов-на-Дону		
1537-й зрп	26345	Новороссийск	3 д-на батр	9 ПУ С-300ПС, 16 С-400, 6 Панцирь-С1
1536-й зрп	48514	Ростов-на-Дону	3 д-на	24 ПУ С-300ПМ
1721-й зрп	11754	Краснодарский край, Сочи	2 д-на	12 СОУ Бук, 6 ПЗУ
339-й ртп	03007	Астраханская обл. п. Тинаки		
338-й ртп	40213	Ростов-на-Дону		
31-я Д ПВО		Крым, Севастополь		
12-й зрп	85702	Севастополь	2 д-на	16 ПУ С-300ПМ, 3 Панцирь-С1
18-й зрп		Феодосия	2 д-на	16 ПУ С-300ПМ
3-й ртп		Севастополь		

- 4-я армия ВКС включает:
- 1-ю САД из 7 авиаполков (бомбардировочный (бап), 2 сап, 2 штурмовых (шап), 2 иап);
 - 27-ю САД из 3 авиаполков (сап, иап, вертолётный (вп));
 - 3624-ю АБ;
 - 16-ю бригаду АА и 2 отд. вп;
 - 214-й центр управления связью (ЦУС); ЦО;
 - 5307-й склад ракетно-артиллерийского вооружения (с РАВ);
 - 51-ю дивизию ПВО из 5 полков (3 зрп и 2 ртп);
 - 31-ю дивизию ПВО из 3 полков (2 зрп и ртп).

В дивизиях ПВО 5 зрп из 12 д-нов (2 С-400, 7 С-300ПМ, 1 С-300ПС, 2 Бук).

Всего 4-я армия имеет 250 боевых самолётов (60 бомбардировщиков, 52 штурмовика, 44 многоцелевых истребителя, 60 истребителей, 12 разведчиков, 22 учебно-боевых истребителя); 15 транспортных и специальных самолётов; 161 вертолёт (99 ударных, 62 транспортных и специальных); 108 ПУ и ПЗУ ЗРК/ЗРПК.

14-я армия ВКС (см. табл. 3) – оперативное объединение ВКС России, сформированное в ЦВО на базе 14-й армии ВВС и ПВО.

Таблица 3

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Состав	Вооружение
14-я А ВКС	71592	ЦВО, Екатеринбург		
6980-я АБ	69806	Челябинск, Шагол	2 бэ, рэ	24 Су-24М, 12 Су-24МР
2-я аг	69806-2	Пермь, Большое Савино	2 иэ	24 МиГ-31Б/ДЗ/БС
3-я аг	69806-3	Красноярский край, Канск	2 иэ	21 МиГ-31БМ
ово		Свердловская обл. Нижний Тагил-39	в отряд	Ми-8
999-я АБ		Кыргызская респ. Кант		5 Су-25СМ, 2 Ми-8, 2 Ан-24/26 1 Ан-30/32, БПЛА Орлан-10, Форпост
390-й отап	69806-4	Екатеринбург, Кольцово		5 Ми-8, 2 Ан-12, 4 Ан-140
48-я АБ АА	45123	Каменск-Уральский	2 вэ	16 Ми-24П, 16 Ми-8, 2 Ми-26
аг спасения	45123-2	Упрун	в отряд	10 Ми-8, 4 Ми-26
562-я АБ АА	12739	Толмачево	2 вэ	16 Ми-24П, 20 Ми-8АМТШ
АТБ	13849	Омск		
76-я Д ПВО	34244	Самара		

511-й зрп	40218	Энгельс	2 д-на	18 ПУ С-300ПС
185-й зрп	92851	Екатеринбург, Березовский	2 д-на	18 ПУ С-300ПС
568-й зрп	28042	Самара	3 д-на	27 ПУ С-300ПС
340-й ртп	40278	Самарская обл. пгт Мирный		
41-я Д ПВО	29286	Новосибирск		
590-й зрп	35730	Новосибирск	3 д-на	9 ПУ С-300ПС, 16 С-400
1534-й зрп	25512	Иркутская обл. Ангарск	3 д-на	24 ПУ С-300ПМ
388-й зрп	97646	Красноярский край, Ачинск	3 д-на	27 ПУ С-300ПС
341-й ртп	58133	Обь		

- 14-я армия ВКС включает:
- 6980-ю АБ (смешанная) + 2 истребительные авиагруппы;
- 999-ю АБ (штурмовики, вертолёты, транспортные самолёты, БПЛА);
- 390-й отд. полк транспортной авиации (отап);
- 48-ю и 562-ю АБ АА;
- авиационную тыловую базу (АТБ);
- 76-ю и 41-ю дивизии ПВО по 4 полка (3 зрп и ртп).

В дивизиях ПВО 6 зрп из 16 д-нов (2 С-400, 3 С-300ПМ, 11 С-300ПС).

Всего 14-я армия имеет 86 боевых самолётов (24 бомбардировщика, 5 штурмовиков, 45 истребителей, 12 разведчиков); 9 транспортных самолётов; 92 вертолёта (32 ударных и 60 транспортных); 139 ПУ ЗРК.

11-я армия ВКС (см. табл. 4) – оперативное объединение ВКС России, сформированное в ВВО на базе 11-й армии ВВС и ПВО.

Таблица 4

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Состав	Вооружение
11-я А ВКС	10253	ВВО, Хабаровск		
303-я САД		Хурба		
277-й бап		Хурба	2 бэ	24 Су-24М/М2, 4 Су-34
18-й шап		Черниговка	2 шэ	24 Су-25СМ
22-й иап		Приморский край,		
Центральная угловая	2 иэ	3 МиГ-31БСМ, 11 Су-35С, 15 Су-27СМ, 3 Су-30М2, 1 Су-27УБ		

23-й иап		Комсомольск, Дземги	3 из	19 Су-35С, 4 Су-30СМ, 15 Су-27СМ, 3 Су-27УБ, 1 Су-30М2
799-й рап		Приморский край,		
Варфоломеевка	2 рэ	24 Су-24МР		
257-й осап		Хабаровск		12 Ан-12, Ан-26
САД		Забайкальский край, п. Домна		
120-й иап	63559	Забайкальский край, п. Домна	2 из	24 Су-30СМ
АБ		Чита, Черёмушки	2 вэ	16 Ми-24П, 9 Ми-8, 7 Ми-8АМТШ
266-й шап		Забайкальский край, Степь	2 шэ ?	24 ? Су-25СМ форм. до 2018 г
575-я АБ АА	13984	Черниговка	3 вэ	16 Ми-24П, 20 Ка-52
19 Ми-8АМТШ				
573-я АБ АА	42838	Хабаровский край, Большой аэродром	2 вэ	16 Ми-24П, 7 Ка-52, 15 Ми-8АМТШ, 6 Ми-26
аг	42838-2	Хабаровск, Гаровка		6 Ми-8, 2 Ми-26
101-й ово		о. Итуруп, буревестник	в отряд	Ми-8АМТШ
АК	74131	Южно-Сахалинск, Сокол		
93-я Д ПВО	03103	Приморский край, Владивосток		
1533-й зрп	40083	Приморский край, Владивосток	3 д-на	
батр	9 ПУ С-300ПС, 16 С-400, 6 Панцирь-С1			
589-й зрп	83266	Находка	3 д-на,	
батр	9 ПУ С-300ПС, 16 С-400, 6 Панцирь-С1			
344-й ртп	30986	Артём		
25-я Д ПВО		Хабаровский край, Комсомольск		
1529-й зрп	16802	Хабаровск	3 д-на	27 ПУ С-300ПС
1530-й зрп	31458	Хабаровский край, Лиан	5 д-нов	45 ПУ С-300ПС
1724-й зрп	22459	Биробиджан	2 д-на	8 ПУ-1 С-300В, 4 ПЗУ-1, 16 ПУ-2, 8 ПЗУ-2

343-й ртп	30593	Хабаровск		
39-й ртп	21527	Сахалинская обл. Южно-Сахалинск, с. Хомутово		
26-я Д ПВО	55345	Чита		
1723-й зрп	26292	Джида	2 д-на	12 СОУ Бук, 6 ПЗУ
342-й ртп	75313	Чита		

- 11-я армия ВКС включает:
- 303-ю САД из 6 авиаполков (бап, шап, 2 иап, рап, сап);
 - создаваемую САД из иап и АБ, шап, последний формируется к 2018 г;
 - 573-ю и 575-ю АБ АА;
 - • авиационную комендатуру (АК);
 - 93-ю дивизию ПВО из 3 полков (2 зрп, ртп);
 - 25-ю дивизию ПВО из 5 полков (3 зрп, 2 ртп);
 - 26-ю дивизию ПВО из 2 полков (зрп и ртп).

В дивизиях ПВО 6 зрп из 19 д-нов (2 С-400, 2 С-300В, 2 С-300ПМ, 12 С-300ПС, 2 Бук).

Всего 11-я армия имеет 175 боевых самолётов (28 бомбардировщиков, 24 штурмовика, 88 многоцелевых истребителей, 3 истребителя, 24 разведчика, 8 учебно-боевых истребителей); 13 транспортных самолётов; 140 вертолёт (75 ударных и 65 транспортных); 188 ПУ и ПЗУ ЗРК/ЗРПК.

Вооружение армий ВКС России приведено в табл. 5

Таблица 5

Вооружение	6-я армия ВКС	4-я армия ВКС	14-я армия ВКС	11-я армия ВКС
Боевые самолёты	146	250	86	175
Бомбардировщики	35 (23 Су-34 и 12 Су-24М)	60 (36 Су-34 и 24 Су-24М)	24 Су-24М	28 (4 Су-34 и 24 Су-24М/М2)
Штурмовики	-	52 Су-25СМ	5 Су-25СМ	24 Су-25СМ
Многоцелевые истребители	24 МиГ-29СМТ	44 (20 Су-30СМ и 24 Су-27СМ)	-	88 (28 Су-30СМ, 30 Су-35С, 30 Су-27СМ)
Истребители	64 (11 Су-27 и 17 Су-27П, 20 МиГ-31БМ и 16 МиГ-31БСМ)	60 (6 Су-27 и 20 Су-27П, 34 МиГ-29)	45 (21 МиГ-31БМ и 24 МиГ-31Б/ДЗ/БС)	3 МиГ-31БСМ
Разведчики	12 Су-24МР	12 Су-24МР	12 Су-24МР	24 Су-24МР

Учебно-боевые истребители	11 (4 МиГ-29УБ, 4 Су-27УБ, 3 Су-27УБП)	22 (2 МиГ-29УБ, 5 Су-27УП, 3 Су-27УБП, 12 Су-30М2)	-	8 (4 Су-27УБ, 4 Су-30М2)
Транспортные и специальные самолёты	45 (1 Ил-76, 1 Ту-134, 13 Ан-72, 7 Ан-12/12БК, 9 Ан-30/32, 10 Ан-24/26, 3 Ан-140, 1 Ил-22)	15 (7 Ан-12БК, 6 Ан-26, 2 Ил-20М)	9 (2 Ан-12, 1 Ан-30/32, 2 Ан-24/26, 4 Ан-140)	13 (12 Ан-12, 1 Ан-26)
Вертолёты	164	161	92	140
Ударные	82 (14 Ми-28Н, 12 Ка-52, 12 Ми-35М, 44 Ми-24/24П),	99 (42 Ми-28Н, 16 Ка-52, 33 Ми-35М, 8 Ми-24)	32 Ми-24П	75 (27 Ка-52, 48 Ми-24П)
Транспортные и специальные	82 (69 Ми-8, 2 Ми-8АМТШ, 7 Ми-8ПП/МТПР-1, 4 Ми-26)	62 (7 Ми-8, 27 Ми-8АМТШ, 14 Ми-8МТВ-5, 3 Ми-8МТПР-1, 11 Ми-26)	60 (34 Ми-8, 20 Ми-8АМТШ, 6 Ми-26)	65 (15 Ми-8, 42 Ми-8АМТШ, 8 Ми-26)
ПУ и ПЗУ ЗРК	185 (16 С-400, 16 С-300ПМ, 108 С-300ПС, 36 С-300В, 9 Бук)	99 (16 С-400, 56 С-300ПМ, 9 С-300ПС, 18 Бук)	139 (16 С-400, 24 С-300ПМ, 99 С-300ПС).	176 (32 С-400, 90 С-300ПС, 36 С-300В, 18 Бук).
ЗРПК Панцирь-С1	6	9	-	12

- Всего в 4-х армиях ВКС России:
- 657 боевых самолётов, в т.ч. 147 фронтовых бомбардировщиков (63 Су-34, 84 Су-24М), 81 штурмовик Су-25М, 156 многоцелевых истребителей (30 Су-35, 48 Су-30М, 54 Су-27СМ, 24 МиГ-29СМТ), 172 истребителя (17 Су-27, 37 Су-27П, 19 МиГ-31БСМ, 41 МиГ-31БМ, 24 МиГ-31Б/БС, 34 МиГ-29), 60 разведчиков Су-24МР, 41 учебно-боевой (8 Су-27УБ, 6 Су-27УБП, 5 Су-27УП, 6 МиГ-29УБ, 16 Су-30М2);
 - 82 транспортных и специальных самолёта (1 Ил-76, 1 Ту-134, 28 Ан-12, 13 Ан-72, 10 Ан-30, 19 Ан-24/26, 7 Ан-140, 3 Ил-20/22);
 - 288 ударных вертолётов (56 Ми-28Н, 55 Ка-52, 45 Ми-35М, 132 Ми-24П);
 - 269 транспортных и специальных вертолётов (91 Ми-8АМТШ, 125 Ми-8, 14 Ми-8МТВ-5, 29 Ми-26, 10 Ми-8ПП);
 - 599 ПУ ЗРК (80 С-400, 96 С-300ПМ, 306 С-300ПС, 72 С-300В, 45 Бук); 27 ЗРПК Панцирь-С1.
- 1-я армия ПВО и ПРО (см. табл. 6) предназначена для обеспечения ПВО и ПРО Москвы и Московской обл.

Таблица 6

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Состав	Вооружение
1-я А ПВО и ПРО		Москва		

4-я Д ПВО	52096	Московская обл. д. Петровское		
549-й зрп	61991	Московская обл. Ильинское	3 д-на батр	8 ПУ С-300ПМ, 16 С-400, 6 Панцирь-С1
629-й зрп	51857	Московская обл. д. Каблуково	3 д-на	24 ПУ С-300ПМ
606-й зрп	61996	Московская обл. Электро-сталь	3 д-на батр	8 ПУ С-300ПМ, 16 С-400, 6 Панцирь-С1
614-й зрп	92574	Московская обл. д. Пестово	3 д-на	24 ПУ С-300ПМ
799-й зрп	62843	Московская обл. Краснознаменск	3 д-на	24 ПУ С-300ПМ
9-й ртп	51858	Московская обл. д. Торбеево		
5-я Д ПВО	52116	Московская обл. Долгопрудный		
584-й зрп	62845	Московская обл. д. Марьино	2 д-на	16 ПУ С-300ПМ
210-й зрп	51890	Московская обл. д. Дубровка	3 д-на батр	8 ПУ С-300ПМ, 16 С-400, 6 Панцирь-С1
93-й зрп	51916	Московская обл. д. Фуньково	3 д-на батр	8 ПУ С-300ПМ, 16 С-400, 6 Панцирь-С1
612-й зрп	92925	Московская обл. д. Главолево	3 д-на	24 ПУ С-300ПМ
722-й зрп	86611	Московская обл. Клин	2 д-на	16 ПУ С-300ПМ
25-й ртп	86655	Московская обл. д. Нестерово		
9-я Д ПРО	75555	Московская обл. пгт Софрино		
900-й КП ПРО	20007	Московская обл. пгт Софрино		
102-й опрц	48701	Владимирская обл. Жуклино		12 ПУ А-135
50-й прк	51085	Московская обл. п. Оболдино		12 ПУ А-135
15-й прк	51087	Московская обл. пгт Внуково		12 ПУ А-135

49-й прк	51084	Московская обл. пгт Софрино		12 ПУ А-135
16-й прк	51086	Московская обл. п. Развилка		16 ПУ А-135
89-й прк	51089	Московская обл. д. Коростово		16 ПУ А-135
572-й орту	03863	Московская обл. п. Чернецкое		РЛС 5Н20 «Дон-2Н»
482-й орту	03523	Московская обл. д. Алешино		РЛС 5Н20 «Дон-2Н»
164-й пои	52361	Московская обл. д. Акулово		квп 5К80 с ВС «Эльбрус»
34-й пс	12517	Московская обл. Клин		
1876-я ТБ	02014	Наро-Фоминск д. Порядино		

- 1-я армия ПВО и ПРО включает:
- 4-ю и 5-ю дивизии ПВО по 6 полков (5 зрп и ртп);
 - 9-ю дивизию ПРО из КП ПРО, отд. противоракетного центра (опрц), 5 противоракетных комплексов (прк), 2 отд. радиотехнических узлов (орту), пункта обработки информации (пои), полка связи (пс) и тех. базы (ТБ). В дивизиях ПВО 10 зрп из 28 д-нов (8 С-400, 20 С-300ПМ).

Всего 1-я армия ПВО и ПРО имеет 248 ПУ ЗРК и ЗРПК, 80 ПУ РК ПРО.

Командование дальней авиации (КДА) – объединение ВКС России (см. табл. 7) в подчинении центрального верховного командования ВВС, сформированное на базе 37-й воздушной армии. Стратегическая и дальняя бомбардировочная авиация ВС России.

Таблица 7

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Вооружение
КДА	44402	Москва	
6950-я АБ	06987	Саратовская обл. Энгельс	16 Ту-160, 10 Ту-95МС
аг	06987-Б	Рязань, Дягилево	19 Ил-78
аг	06987-А	Калужская обл. п. Шайковка	12 Ту-22М3
аг морская	06987-Е	Мурманская обл. Оленегорск-8	12 Ту-22М3

6952-я АБ	62266	Амурская обл. с. Украинка	14 Ту-95СМ
ар	62266-В	Иркутская обл. п. Средний	17 Ту-22МЗ, 2 Ан-12, 4 Ан-30, 1 Ан-26
ЗАБ		Респ. Саха – Якутия, п. Тикси	3 Ми-8

- КДА включает:
- 6950-ю АБ + 3 авиагруппы (2 дальних бомбардировщиков и заправщиков);
 - 6952-ю АБ + авиагруппу (стратегических и дальних бомбардировщиков);
 - запасную авиабазу (ЗАБ).
- Всего КДА имеет 81 боевой самолёт (40 стратегических бомбардировщиков и 41 дальний бомбардировщик), 19 заправщиков, 7 транспортных самолётов, 3 вертолёт.
- Командование военно-транспортной авиации (КВТА) – объединение ВКС России (см. табл. 8), военно-транспортная авиация ВС России. Командование сформировано на базе 61-й воздушной армии ВГК.

Таблица 8

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Вооружение
КВТА	25969	Москва	
12-я ВТАД		Тверь	
334-й втап		Псковская обл. п. Кресты	27 Ил-76МД
117-й втап		Оренбург	16 Ил-76МД, 3 Ан-12ППС
706-й втап		Ростовская обл. Таганрог	25 Ил-76МД, 1 Ан-12БК
566-й втап		Брянская обл. п. Сеща	9 Ан-124, 4 Ил-76МД
8-й втап		Тверь	17 Ил-76МД, 5 Ан-22, 1 Ан-26, 1 Ан-12БК
144-й ап ДРЛО		Иваново	16 А-50, 3 А-50У, 8 Ми-8, 1 Ил-78
463-й обс	93810	Московская обл. п. Чкаловский	

Командование ВВС включает формирования, подчиняющиеся Главному штабу ВКС: лётно-испытательный центр, центры боевого применения и переучивания лётного состава, центр боевой подготовки и боевого применения, научно-исследовательские институты и центры, учебные авиабазы и т.д.

КВТА включает 12-ю военно-транспортную авиадивизию (ВТАД) из 6 военно-транспортных авиаполков (втап), 144-го авиаполка ДРЛО и 463-го отд. батальона связи (обс)).

Всего КВТА имеет 129 самолётов (106 транспортных, 19 ДРЛО, 4 специальных) и 8 вертолёт.

Командование ВВС (КВВС, см.

табл. 9) включает формирования, подчиняющиеся Главному штабу ВКС: лётно-испытательный центр, центры боевого применения и переучивания лётного состава, центр боевой подготовки и боевого применения, научно-исследовательские институты и центры, учебные авиабазы и т.д.

Таблица 9

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Вооружение
КВВС		Москва	
17-я отаэ		Архангельская обл. Мирный	
929-й ГЛИЦ	15650	Астраханская обл. Ахтубинск	4 Су-34, 4 Су-24М, 2 Су-25СМ3, 1 Т-50-2, 2 Су-35, 4 Су-30СМ, 1 Су-27СМ3, 1 Су-27СМ, 2 МиГ-29СМТ, 1 Су-27, 1 Су-27УП, 8 МиГ-31БСМ, 5 МиГ-31БМ, 1 Су-27УБ, 1 МиГ-29УБМ, 1 Як-130, 1 Ан-124, 1 Ил-76МД, 1 Ан-72, 3 Ан-12БК, 1 Ан-12ППС, 1 Ан-26КПА, 1 Ка-50
3-я аэ		Московская обл. Щелково	4 Ил-80, 2 Ил-82
4-й ГЦ ПАП и ПВИ	62632-В	Липецк	11 Су-34, 4 Су-24М2, 6 Су-24М, 2 Су-25СМ, 6 Су-25, 5 Су-35, 4 Су-30СМ, 5 Су-27СМ, 2 МиГ-29СМТ, 5 Су-27, 2 Су-24МР, 1 Су-24МП, 6 Су-25УБ, 6 Су-27УБ, 1 МиГ-29УБМ, 6 МиГ-29УБ
аг	62632-К	Тамбов	
ИИ саг		Липецк	
ОХАТ		Липецк	55 МиГ-27, 93 МиГ-29, 266 МиГ-23
аэ	62632-Л	Нижегородская обл. с.Саваслейка	2 МиГ-31БСМ, 1 МиГ-31УБМ
ЦПАТ	62632-И	Московская обл. пгт Кубинка	5 Су-27, 6 Су-27П, 20 МиГ-29, 5 Су-27УП, 5 МиГ-29УБ, 4 Ан-30
43-й ЦБП и ПЛС ДА	62632-В	Рязань	3 Ту-22М3
344-й ЦБП и ПЛС	62632-Д	Тверь, Торжок	8 Ка-50, 4 Ми-35, 16 Ми-24ПН, 12 Ми-8, 8 Ми-26
92-й ИИ вэ сн	62632-Е	Московская обл. Клин-5	2 Ми-8АМТШ, 18 Ми-8
аг	62632-А	Тверская обл. Торжок	15 Ми-28Н, 2 Ми-8АМТШ, 1 Ми-8
610-й ЦБП и ПЛС ВТА	62632-Г	Иваново	3 Ил-76МД, 2 Ил-76М, 2 А-50
пг «Беркуты»		Владимирская обл. Суздальский р-н	5 Ми-28
ЦБП и БП	28004	Астраханская обл. Ашулук	28 МиГ-29, 2 Ан-26
2-й ЦНИИМО		Тверь	
30-й ЦНИИ ВВС		Московская обл. Щёлково	

НИИЦ ЭР АТ		Московская обл. Люберцы	
ВУНЦ ВВС «ВВА»		Воронеж	
филиал		Краснодар	
филиал		Сызрань	
ЦЛП		Воронеж	
357-й УЦ ВВС	30616-15	Белгород	
116-й УЦ БП		Ашулук	5 МиГ-29СМТ, 1 МиГ-29УБМ
221-я УАБ		Шагол	1 Ан-72, 7 Ан-26, 1 Ми-8
209-я УАБ	32921	Воронежская обл. Борисоглебск	15 Су-25, 44 Як-130
200-я УАБ		Армавир	20 МиГ-29, 30 Як-130, 2 Ан-26
272-я УАБ		Краснодарский край, Майкоп	Л-39
219-я УАБ		Тамбовская обл. Мичуринск	Л-39
339-я УАБ	21965	Саратов, п. Соколовый	20 Ми-8, 25 Ансат-У, 26 Ка-226
195-я УАБ		Краснодарский край, Кушевская	2 Су-25, 3 Су-27, 1 Су-27СК, 6 Су-27УБК, 18 МиГ-29СМТ,
205-я УАБ	78478	Саратовская обл. Балашов	7 Ан-26
217-я УАБ	06807	Саратовская обл. Ртищево	
192-я УАБ	28153	Краснодарский край, Тихорецк	
213-я УАБ	55624	Волгоградская, Котельниково	

- В состав КВВС входит:
- 17-я отд. транспортная авиационная эскадрилья (отаэ);
 - 929-й государственный лётно-испытательный центр (ГЛИЦ) МО им. Чкалова с авиационной эскадрильей (аэ);
 - 4-й государственный центр боевого применения и переучивания лётного состава (ГЦ ПАП и ПВИ) им. Чкалова ВВС РФ с авиагруппой (аг), исследовательско-инструкторской смешанной авиагруппой (ИИ саг), отделом хранения авиатехники (ОХАТ), авиационной эскадрильей (аэ) и Центром показа авиатехники (ЦПАТ) им. маршала Кожедуба;
 - 43-й центр боевого применения и переучивания лётного состава Дальней авиации (ЦБП и ПЛС ДА);
 - 344-й центр боевого применения и переучивания лётного состава с инструкторско-исследовательской вертолетной эскадрильей специального назначения (ИИ вэ сн) и авиагруппой (аг);
 - 610-й центр боевого применения и переучивания лётного состава военно-транспортной ави-

- ации (ЦБП и ПЛС ВТА) им. маршала Скрипко;
- пилотажная группа (пг) «Беркуты»;
 - центр боевой подготовки и боевого применения (ЦБП и БП) ВВС;
 - 2-й центральный научно-исследовательский институт МО (ЦНИИМО) РФ;
 - 30-й центральный научно-исследовательский институт (ЦНИИ) им.Чкалова ВВС РФ;
 - научно-исследовательский центр эксплуатации и ремонта авиационной техники (НИИЦ ЭРАТ);
 - военный учебно-научный центр ВВС «ВВА» им. Жуковского и Гагарина с двумя филиалами и центром летной подготовки (ЦЛП);
 - 357-й учебный центр (УЦ) ВВС;
 - 116-й учебный центр боевого применения (УЦ БП);
 - 11 учебных авиабаз (УАБ).
- Вооружение армии ПВО и ПРО, командований дальней и военно-транспортной авиации, а также ВВС приведено в табл. 10

Таблица 10

Вооружение	1-я А ПВО и ПРО	КДА	КВТА	Командование ВВС
Боевые самолёты	-	81	-	345- 666
Бомбардировщики	-	81 (16 Ту-160, 24 Ту-95МС и 41 Ту-22М3)	-	32 (3 Ту-22М3, 15 Су-34, 10 Су-24М, 4 Су-24М2)
Штурмовики	-	-	-	27 (23 Су-25, 2 Су-25СМ, 2 Су-25СМ3)
Истребители-бомбард.	-	-	-	55 МиГ-27
Многоцелевые истребители	-	-	-	50 (1 Т-50-2, 7 Су-35, 8 Су-30СМ, 6 Су-27СМ, 1 Су-27СМ3, 27 МиГ-29СМТ)
Истребители	-	-	-	197-463 (14 Су-27, 6 Су-27П, 1 Су-27СК, 10 МиГ-31БСМ, 5 МиГ-31БМ, 161 МиГ-29, 266 МиГ-23)
Разведчики	-	-	-	2 Су-24МР
Самолёты РЭБ	-	-	-	1 Су-24МП
Учебно-боевые истребители	-	-	-	36 (6 Су-25УБ, 7 Су-27УБ, 6 Су-27УБК, 2 Су-27УП, 1 МиГ-31УБМ, 3 МиГ-29УБМ, 11 МиГ-29УБ)
Учебные самолёты	-	-	-	75 Як-130, ? Л-39

Транспортные и специальные самолёты	-	26 (2 Ан-12, 4 Ан-30, 1 Ан-26, 19 Ил-78)	129 (9 Ан-124, 5 Ан-22, 89 Ил-76МД, 2 Ан-12БК, 1 Ан-26, 16 А-50, 3 А-50У, 1 Ил-78, 3 Ан-12ППС)	44 (1 Ан-124, 4 Ил-76МД, 2 Ил-76М, 3 Ан-12БК, 2Ан-72, 4 Ан-30, 18 Ан-26, 1Ан-26КПА, 1 Ан-12ППС, 4 Ил-80, 2 Ил-82, 2 А-50)
Вертолёты	-	3	8	164
Ударные	-	-	-	49 (15 Ми-28Н, 5 Ми-28, 9 Ка-50, 4 Ми-35, 16 Ми-24ПН)
Транспортные и специальные	-	3 Ми-8	8 Ми-8	64 (4 Ми-8АМТШ, 52 Ми-8, 8 Ми-26)
Учебные				51 (25 Ансат-У, 26 Ка-226)
ПУ ЗРК	224 (64 С-400, 160 С-300ПМ)	-	-	-
ЗРПК Панцирь-С1	24	-	-	-
ПУ ОПРЦ и ПРК	80 А-135	-	-	-

- Всего в ВКС России:
- 1082 боевых самолёта, в т.ч. 40 стратегических бомбардировщиков (16 Ту-160, 24 Ту-95МС), 41 дальний бомбардировщик Ту-22М3, 176 фронтовых бомбардировщиков (78 Су-34, 94 Су-24М, 4 Су-24М2), 108 штурмовиков (4 Су-25СМ3, 83 Су-25М, 23 Су-25), 206 многоцелевых истребителей (1 ПАК ФА, 37 Су-35С, 56 Су-30СМ, 1 Су-27СМ3, 60 Су-27СМ, 51 МиГ-29СМТ), 369 истребителей (31 Су-27, 43 Су-27П, 1 Су-27СК, 29 МиГ-31БСМ, 46 МиГ-31БМ, 24 МиГ-31Б/БС, 195 МиГ-29), 62 разведчика Су-24МР, 77 учебно-боевых (5 Су-25УБ, 16 Су-30М2, 15 Су-27УБ, 6 Су-27УБК, 6 Су-27УБП, 7 Су-27УП, 1 МиГ-31УБМ, 3 МиГ-29УБМ, 17 МиГ-29УБ);
 - 281 транспортный и специальный самолёт (10 Ан-124, 5 Ан-22, 93 Ил-76МД, 3 Ил-76/76М, 1 Ту-134, 35 Ан-12/12БК, 15 Ан-72, 18 Ан-30/32, 39 Ан-24/26, 1 Ан-26КПА, 7 Ан-140, 4 Ан-12ППС, 3 Ил-20/22, 18 А-50, 3 А-50У, 20 Ил-78, 6 Ил-80/82);
 - 337 ударных вертолётов (71 Ми-28Н, 5 Ми-28, 55 Ка-52, 9 Ка-50, 49 Ми-35М, 132 Ми-24П, 16 Ми-24ПН);
 - 344 транспортных и специальных вертолётов (95 Ми-8АМТШ, 188 Ми-8, 14 Ми-8МТВ-5, 37 Ми-26, 10 Ми-8ПП);
 - 823 ПУ ЗРК (144 С-400, 256 С-300ПМ, 306 С-300ПС, 72 С-300В, 45 Бук) и 51 ЗРПК Панцирь-С1 или 93 дн-а ЗРК (18 С-400, 32 С-300ПМ, 34 С-300ПС,

4 С-300В, 5 Бук) и 8,5 батарей ЗРПК Панцирь-С1; 80 ПУ РК ПРО А-135.

15-я армия ВКС особого назначения (см. табл. 11) имеет части обеспечения руководства информацией об обнаружении стартов баллистических ракет и предупреждения о ракетном нападении; наблюдения за космическими объ-

ектами и выявления угроз России в космосе и из космоса, парирования таких угроз; осуществления запусков КА на орбиты, управления КА в полёте и применения их в интересах обеспечения войск информацией; поддержания в готовности к применению спутниковых систем, средств их запуска и управления и др.

Таблица 11

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Вооружение
15-я А ВКС ОН		Москва	
ГЦПРН	26302	Московская обл. Солнечногорск	
УС и ПИ	13636	Московская обл. Солнечногорск	
В КП СПРН	20117	Комсомольск на Амуре, п. Пивань-1	
3 КП СПРН	22251	Московская обл. Серпухов	1 КА 14Ф142 «Тундра» (Космос-2510)
1383-й ЗКП СПРН	17204	Московская обл. Лухвицы	
514-й КП СПРН	12556	Московская обл. Солнечногорск	
ОРТУ РО-1	16605	Мурманская обл. Оленегорск	РЛС «Днепр»
ОРТУ ОС-2	16601	Респ. Казахстан, пгт Гульшад	РЛС «Днепр»
ОРТУ РО-30	96876	Респ. Коми, Печора	РЛС «Дарьял»
474-й ОРТУ	03522	Респ. Беларусь, Барановичи	РЛС «Волга»
ОРТУ		Комсомольск	РЛС «Дуга-2»
ОРТУ		Софрино	РЛС «Дон-2Н»
571-й ОРТУ	73845	Ленинградская обл. Лехтуси	РЛС «Воронеж-ДМ»
818-й ОРТУ	41003	Краснодарский край, Армавир	РЛС «Воронеж-ДМ»
ОРТУ		Севастополь, Казачья	РЛС «Днепр»
ОРТУ	84686	Барнаул, п. Коеюхи	РЛС «Воронеж-ДМ»
ОРТУ	84194	Оренбургская обл. п. Кумак	РЛС «Воронеж-ДМ»
ОРТУ	94197	Коми, Воркута	РЛС «Воронеж-ДМ»
ОРТУ	29982	Приморский край, Находка	
916-й ОРТУ	03340	Московская обл. Серпухов	

ОРТУ	42988	Калининградская обл. Пионерский	РЛС «Воронеж-ДМ»
36-й ОРТУ	11125	Иркутская обл. Усолье-Сибирское	РЛС «Воронеж-ДМ»
ОРТУ		Оленегорск	РЛС «Воронеж-ВП»
ОРТУ		Печора	РЛС «Воронеж-ВП»
590-й ОРТУ ЗОВЦ	84680	Мордовия, Ковылкино	РЛС 29Б6 «Контейнер»
26-й ИП	92626	Калининградская обл. Пионерский	
ГЦРКП	61437	Московская обл. д. Дубово	
145-й ЦККП	28289	Московская обл. д. Дубово	
1109-я СС ККП	52168	Респ. Таджикистан, Нурек	ОЭК «Окно»
СС ККП	20096	Ставропольский край, станица Сторожевая	РОК РКО «Крона», РТК КИ КА «Момент», РЛК ОСН КА «Крона-Н», СКОС «Сажень-С/Т»
1060-й ооуз		Приморский край, Спасск-Дальний	ОЭК «Окно-С»
ИНАП	41646	Московская обл. д. Дубово	
УВНСК КВ	73570	Московская обл. Красногорск-5	
540-й УС	74129	Москва	
УСР	58122	Москва	
28-й арсенал	14272	Тамбовская обл. пгт. Знаменка	
1786-я ЦБ ИТ	74143	Московская обл. Щелково	
153-й ГИЦ ИУКС	32103	Московская обл. Краснознаменск	2 КА ОР 14Ф137 «Персона» (Космос-2486/2506), 2 КА ОР 14Ф148 «Барс-М» (Космос-2503/2515), 1 КА РЛР 14Ф144 «Кондор» (Космос-2487)
С РТР и ЦУ «Лиана»			2 КА РЛР 14Ф139 «Пион-НКС» (план.) и 2 КА РТР 14138/14Ф145 «Лотос-С/С1» (Космос-2455/2502)
МФ КСР РТР «Луч»			3 КА «Луч-5А/Б/В»/14К166 «Олимп-К», КА «Енисей-А1»
СНС ГЛОНАСС			27 КА «Ураган-М», 2 КА «Ураган-К», 1 КА «Ураган-К1»
Спутники связи			12 КА 17Ф13 «Стрела-3», 4 КА 14Ф112 «МЕРИДИАН»

Спутники ретрансляторы			1 КА 14Ф136 «Гарпун», 3 КА 17Ф15М «Радуга-1М»
ИЦ	94077	Амурская обл. Свободный	
794-й ЦУС	57337	Московская обл. Краснознаменск	
48-й ОКИК	34122	Калужская обл. Малоярославец	
6-й ОКИК	14086	Камчатский край, п. Вулканный	
46-й ОКИК	14058	Красноярский край, Енисейск	
76-й ОКИК	14108	СПб, Красное Село	
31-й ОКИК	14129	Респ. Бурятия, с. Нижние Тальцы	
14-й ОКИК	26178	Московская обл. Щелково	
15-й ОКИК	14038	Приморский край, п. Галенки	
20-й ОКИК	59946	Комсомольск-на-Амуре, п. Солнечный	
18-й ОКИК	97692	Респ. Коми, Воркута-4,	
п. Октябрьский			
9-я ВШ МС	15689	Московская обл. Краснознаменск	
1373-й ИЦ	73736	Московская обл. Краснознаменск	
ИЦ	08317	Московская обл. Краснознаменск	
863-й ИЦ	57237	Московская обл. Краснознаменск	
17-й ОКИК	77981	Респ. Саха Якутия, Якутск	
7-й ОНИП	85906	Алтайский край, Барнаул	
81-я ЭТК	59947	Московская обл. Краснознаменск	
43-я ОНИС	25522	Камчатский край, Ключи	
32-е ИУ	11284	Респ. Казахстан, Байконур	
ФГУ «УДР ОУ			
СКД»	42099	Москва	
1-й ГИК		Архангельская обл. Мирный	Космодром
98-й УС	32175	Архангельская обл. Мирный	
16-я ОИИЧ	14056	Архангельская обл. Мирный	
17-я ОИИЧ	63551	Архангельская обл. Мирный	
2-я ОИИЧ	30107	Архангельская обл. Мирный	
229-я ОИИЧ	14003	Архангельская обл. Мирный	
29-я ОИИЧ	13973	Архангельская обл. Мирный	
8-я ОИИЧ	01349	Архангельская обл. Мирный	

83-я ОИИЧ	25922	Архангельская обл. Мирный	
ОРБ	57334	Архангельская обл. Мирный	
3-й ИП	12403	Архангельская обл. Нарьян-Мар	
8-й НИП	40919	Красноярский край, Норильск	
201-й ЦИП КС	75106	Архангельская обл. Мирный	
833-й ЦИП КС	75117	Архангельская обл. Мирный	
3-е ИУ	07378	Архангельская обл. Мирный	
205-й ИЦ	85907	Архангельская обл. Мирный	
260-й ИЦ	85487	Архангельская обл. Мирный	
549-й ВГ	42680	Архангельская обл. Мирный	
18-й вэо	01080	Архангельская обл. Мирный	
37-й обато	34185	Архангельская обл. Мирный	
478-й отждб	42643	Архангельская обл. Мирный	
40-й обо	42651	Архангельская обл. Мирный	
75-й оэтб	42670	Архангельская обл. Мирный	
аб	47077	Архангельская обл. Мирный	
ФПс	78112	Архангельская обл. Мирный	

В 15-ю армию ВКС особого назначения входит:

- главный центр предупреждения о ракетном нападении (ГЦПРН);
- узел связи и передачи информации (УС и ПИ);
- Восточный командный пункт (КП) средств предупреждения о ракетном нападении (В КП СПРН);
- Западный КП СПРН (3 КП СПРН) единой космической системы обнаружения и боевого управления (КА «Тундра»);
- 1383-й запасный КП СПРН (ЗКП СПРН);
- 514-й КП КП СПРН;
- 18 отдельных радиотехнических узлов (ОРТУ) (в т.ч. 3 с РЛС «Днепр», 1 с РЛС «Дарьял», 1 с РЛС «Волга», 1 с РЛС «Дуга-2», 1 с РЛС «Дон-2Н», 7 с РЛС «Воронеж-ДМ», 2 с РЛС «Воронеж-ВП»;
- 590-й ОРТУ загоризонтного обнаружения воздушных целей (ЗОВЦ) с РЛС «Контейнер»;
- 26-й измерительный пункт (ИП);
- главный центр разведки космического пространства (ГЦРКП);
- 145-й Центр контроля космического пространства (ЦККП);
- 1109-я станция сопровождения и контроля космического пространства (СС ККП) (оптико-электронный комплекс «Окно»);
- ССС ККП (радиооптический комплекс распознавания косми-

Политический обозреватель К. Рогов заявил, что создание НГ является признаком кризиса власти Путина

ческих объектов «Крона», радиотехнический комплекс контроля излучающих КА «Момент», радиолокационный комплекс обнаружения и сопровождения низкоорбитальных КА «Крона-Н», стационарные кванто-оптические станции «Сажень-С/Т»);

- 1060-й ооуэ (оптико-электронный комплекс «Окно-С»);
- ИНАП;
- Управление по вводу новых систем и комплексов Космических войск УВНСК КВ;
- 540-й узел связи (УС);
- управление строительства и расквартирования (УСР);
- 28-й арсенал;
- 1786-я центральная база измерительной техники (ЦБ ИТ);
- 153-й главный испытательный центр (испытаний и управления космическими средствами) (ГИЦ ИУКС):
 - 4 КА оптической разведки (2 «Персона» и 2 «Барс-М»);
 - 1 КА радиолокационной разведки (РЛР) «Кондор»;
 - Система РТР и целеуказания (С РТР и ЦУ) «Лиана» (2 КА РЛР «Пион-НКС» (план) и 2 КА РТР «Лотос-С/С1»);
 - Многофункциональная космическая система ретрансляции и РТР (МФ КСР и РТР) «Луч» (3 КА «Луч-5А/Б/В» и 1 КА «Енисей-А1»);
 - спутниковая навигационная система (СНС) ГЛОНАСС (27 КА «Ураган-М», 2 КА «Ураган-К» и 1 КА «Ураган-К1»;
- 16 спутников связи (12 КА «Стрела-3» и 4 КА «МЕРИДИАН»);
- 4 спутника ретранслятора (1 КА «Гарпун» и 3 КА «Радуга-1М.
- испытательный центр (ИЦ);
- 794-й Центральный узел связи (ЦУС);
- 9 отдельных командно-измерительных комплексов (ОКИК);
- 9-я военная школа младших специалистов (ВШ МС);
- 1373-й испытательный центр (ИЦ) (информационно-телеметрического и навигационного обеспечения управления космических комплексов и систем);
- ИЦ;
- 863-й ИЦ (испытаний и применения связных и навигационных КА);
- 17-й ОКИК;
- 7-й ОНИП;
- 81-я эксплуатационно-техническая комендатура (ЭТК);
- 43-я отдельная научно-испытательная станция (ОНИС);
- 32-е испытательное управление (ИУ);
- ФГУ «Управление договорной работы по оказанию услуг в сфере космической деятельности» (УДР ОУ СКД);
- 1-й Государственный испытательный космодром;
- 98-й узел связи (УС);

- 7 отдельных инженерных испытательных частей (ОИИЧ);
 - Отдельная ремонтная база (ОРБ);
 - 3-й измерительный пункт (ИП);
 - 8-й научно-измерительный пункт (НИП);
 - 2 центра испытания и применения космических средств (ЦИП КС);
 - 3-е испытательное управление (ИУ);
 - 2 испытательных центра (ИЦ);
 - 549-й Военный госпиталь (ВГ);
 - 18-й ветеринарно-эпидемиологический отряд (вэо);
 - 37-й отдельный батальон аэродромно-технического обслуживания (обато);
 - 478-й отдельный технический железнодорожный батальон (отждб);
 - 40-й отдельный батальон охраны (обо);
 - 75-й отдельный эксплуатационно-технический батальон (оэтб);
 - автомобильный батальон (аб);
 - Фельдъегерско-почтовая служба (ФПс).
- Учебные заведения ВКС приведены в табл. 12

Таблица 12

Формирование	Воинская часть	Дислокация	Вооружение
ВА ВКО		Тверская обл. Тверь-22	
ВКА		СПб	
150-й п ОУП	39985	Ленинградская обл. п. Лехтуси	
Филиал ПВО		Ярославль	
УЦ ЗРВ		Ленинградская обл. Гатчина	
42-й УЦ БП ЗРВ	01644	Астраханская обл. с. Тамбовка-1	2 учебных д-на С-300
ЦПСР ЗРВ ВВС	06533	Владимирская обл. Костерево-1	
ЦПСР РТВ ВВС	30790	Владимирская обл. Костерево-1	
183-й УЦ		Плесецк	

Учебные центры ВКС включают:

- военную академию воздушно-космической обороны (ВА ВКО) им. маршала Жукова;
- военно-космическую академию (ВКА) им. Можайского, имеющую полк обеспечения учебного

процесса и Ярославский филиал ВКА ПВО;

- учебный центр зенитно-ракетных войск (УЦ ЗРВ);
- 42-й учебный центр боевой подготовки зенитно-ракетных войск (УЦ БП ЗРВ);
- центр подготовки специали-

стов расчетов ЗРВ ВВС (ЦПСР ЗРВ ВВС);

- центр подготовки специалистов расчетов РТВ ВВС (ЦПСР РТВ ВВС);

- 183-й учебный центр (УЦ) [2, 7].

(Продолжение следует...)

Оцінка загрози втрати союзників (уривок дослідження «Стратегія національної безпеки України (альтернативний погляд)»)

*Олексій Куроп`ятник,
фахівець з питань національної безпеки
БФ «Майдан закордонних справ»,
член Експертної ради при ЦДАКР*

Україна зробила рішучий крок в бік західної цивілізації, де домінують цінності та благополуччя, і вже на самому початку цього шляху зіткнулася із серйозними проблемами, наразі веде боротьбу за саме своє виживання. Країна за 24 роки незалежності розгубила багато своїх активів, вона наразі дуже слабка, їй бракує ресурсів, єдності, досвідчених кадрів, просто розуміння як далі рухатися. Успіх країни в значній мірі залежить від наявності потужних та щедрих союзників, які мають волю та бажання нам допомагати. Голосування 27.03.2014 в ГА ООН по резолюції 68\262 виявила тільки 100 країн, які нас підтримали, і їх кількість з

тих пір не зростає. Та чи є у України справжні друзі? Низка експертів та політиків ставить це питання під сумнів і висуває при цьому серйозні аргументи. Давайте розберемося.

Україна має три фундаментальні проблеми, які вона не в змозі вирішити самотужки: їй потрібна підтримка в воєнній, фінансовій сферах та тривалі зовнішні економічні санкції проти РФ. Проте надання допомоги Заходу для розв'язання всіх цих проблем на пряму залежить від ходу реформ. Повільний хід реформ в Україні вже влітку 2015 року почав серйозно дратувати наших західних друзів, відразу була низка поперед-

Адміністрація США, єдина країна НАТО, не відкидає можливість надати Україні сучасну зброю, якщо конфлікт із РФ оновиться бо посилиться, що має стримуючу дію на Кремль

жень про можливі негативні наслідки для України, хоча український уряд це спростовує.

а) Воєнна сфера: тут відразу доцільно виділити справжні проблеми та відділити їх від надуманих (міфічних).

Чи загрожує Україні повномасштабна військова агресія з боку РФ? Від правильної відповіді на це питання ми зможемо зрозуміти чи є у нас справжні друзі. Українське військово-політичне керівництво публічно вважає що так, загрожує, і що це і є головна мета РФ у протистоянні з Україною. Більше того, нова редакція СНБОУ-2015 року прямо із цього виходить у своєму плануванні.

Однак переважна більшість наших європейських друзів та Адміністрація США вважають, що такої загрози насправді немає. В 2014 році Сенат Конгресу США зробив низку спроб надати Україні (разом із Грузією та Молдовою) статусу союзника поза форматом НАТО, однак Палата представників та Адміністрація США відкинули цю пропозицію, і мали для цього серйозні причини:

- Цей статус надає США законні підстави передавати Україні сучасну зброю, чого і домагається уряд, однак саме тут криється причина відмови. В США переконані, що Україна має достатні запаси зброї, і що основні вади та слабкості ЗСУ криються не в зброї, а в ке-

рівництві ЗСУ, логістичному забезпеченні військ та в ненадійності керівного складу, де ще багато неояльних країні офіцерів та генералів. Однак Україна не визнає того, що вона поки є ненадійним партнером для співробітництва в такій делікатній справі.

- Варто додати, що Адміністрація США, єдина країна НАТО, не відкидає можливість надати Україні сучасну зброю, якщо конфлікт із РФ оновиться бо посилиться, що має стримуючу дію на Кремль.

Тільки країна Балтії та Польща мають іншу думку та активно посилюють свою обороноздатність за допомогою США, які виходять із того, що НАТО залишається потужним об'єднувальним фактором Америки та Старого світу і який потрібно зміцнювати за будь-яких умов, не зважаючи на те є реальна воєнна загроза чи її немає.

Що стосується України, то США, а разом з ними Канада та Великобританія вивчають можливість та доцільність давання нам воєнної допомоги відразу після Майдану 2014, їх високопоставлені військові радники, конгресмени та сенатори неодноразово відвідували зору АТО, спілкувалися із нашими військовими. Однак питання про надання нам зброї відкладене, наразі поставки обмежуються воєнним обладнанням «для оборони військ», обмундируванням, екіпі-

Однак НАТО відмовляється надавати Україні наступальні озброєння через можливість ескалації конфлікту з РФ, що викликає у МОУ значне роздратування та сумніви щодо доцільності продовження курсу України на вступ до НАТО

ровкою, транспортними та медичними засобами, тренування національної гвардії (не збройних сил!). То в чому проблема для наших друзів? Їх ціла низка, стратегічних та тактичних. Якість українського воєнного керівництва, з точки зору наших західних друзів, не витримує жодної критики, їх вердикт – МО та ГШУ має бути оновлений кадрами на 100%. Ще більше питань виникає щодо державної зради та розкрадання грошей в МО України в особливо великих розмірах.

Тим не менш, Захід надає потужну допомогу для реформування ЗСУ:

НАТО: згідно рішення на саміті в Уелсі у вересні 2014 року НАТО запропонував Україні допомогу у формі консультацій та низки трастових фондів (NATO-Ukraine-Trust-Funds): управління військовим персоналом, кібер-захист, логістика, управління, контроль та зв'язок. Засновані фонди фінансуються країнами-членами, в червні 2015 внески до них були поповнені. Крім того, з квітня 2014 року реалізуються інші програми допомоги Україні, зокрема щодо просування військової реформ, посилення цивільного контролю над військом, зміцнення сектору безпеки та оборони, воєнної медицини. Влітку 2015 року НАТО заснував ще один фонд по розмінуванню. Однак НАТО відмовляється надавати Україні наступальні озброєння через можливість

ескалації конфлікту з РФ, що викликає у МОУ значне роздратування та сумніви щодо доцільності продовження курсу України на вступ до НАТО.

Однак допомога Заходу у військовій сфері не обмежується рамками тільки НАТО. США:

- На допомогу Україні в бюджеті США в листопаді 2014 року уряд США виділив \$320 млн в якості допомоги на додаток до кредит \$1 млрд, наданому в травні 2014 року. На 2015 рік виділено \$50 млн на проведення політичних та економічних реформ, та \$100 млн на зміцнення обороноздатності та реформування армії разом із іншими країнами ЦСЄ. Крім того, Пентагон планує витратити більше \$500 млн. на протидію російській агресії в Євразії, частина цих коштів також припадає на Україну. Для порівняння, в 2014 році допомога США в сфері безпеки складала \$70 млн., потім ще \$46 млн. (до кризи – менше \$10 млн.)

- США ще і 2014 році почали поставляти сучасні протирадарні системи, бронемашини, засоби нічного бачення, знешкодження вибухових пристроїв, надавати консультації та технічну допомогу у сфері військової медицини. Поступово нелетальна зброя США для України стає все більш складною та сучасною.

- В ГШ ЗСУ працює ціла низка військових радників, однак вони

жаліються на те, що їх досвід використовується неефективно, хоча в останній час є зрушення в позитивному напрямі.

- В листопаді 2015 року ЗСУ отримали допомогу від США для відповідності стандартам НАТО до 2020 року як для сумісності, так і для можливості постачання зброї на ринки країн НАТО, що важливо для виживання та розвитку підприємств ОПК України.

США бачать ключовим моментом своєї допомоги не постачання летальної зброї, а реформування усієї системи ЗСУ, що стало основним питанням для обговорення в ході візиту в Україну в січні 2015 року командувача сухопутними силами США в Європі генерал-лейтенанта Бена Ходжеса (BenHodges). Для просування питання навіть створена спільна комісія. Потік американської допомоги для силовиків України здається нескінченним, особливо в складному 2014 році:

- 25 вересня 2014 року Президент США Б.Обама виділив на військову допомогу Україні \$25 млн: \$5 млн на тренування українських військових, \$20 млн на поставку нелетальної зброї. Напередодні Сенат США повідомив про виділення Україні нового пакету допомоги на суму \$53 млн., з яких ЗСУ та ДПС отримують \$46 млн.

- Реформуються не тільки ЗСУ, але і ВМС: у вересні 2015 року

в Одесі розпочалися чергові міжнародні навчання «Си Бриз-2015».

Канада:

- В серпні 2014 року Оттава одна з перших спрямувала до України військовою амуніцією на суму \$5 млн., її доставка військовими літаками вартувала \$1.6 млн. В листопаді 2014 року Канада доставила ще одну партію амуніції на суму \$485,000.

-

- Рішення про надання Україні 200 військових інструкторів було ухвалено Канадою в квітні 2015 року, їх місія розпочалася в серпні. Йдеться про інструкторів піхоти (2 Canadian Mechanized Brigade Group). Вони працюють на тих самих полігонах та площадках, що і інструктори США та Британії. Затримка із початком місії була пов'язана із відсутністю правових засад та логістичними проблемами. Наразі місія отримала мандат до березня 2017 року, а Пентагон надав згоду на спільне використання баз та полігонів в Україні.

- Канада підтримує позицію більшості країн НАТО в питанні щодо надання Україні летальної зброї. Наразі питання вивчається: Канада не має зайвого або сумісного військового обладнання для ЗСУ, оскільки Україна ще не перейшла на стандарти НАТО, відтак готується закупати необхідне. Крім того, Канада надає ЗСУ дані космічної розвідки.

Велика Британія :

- 3 березня 2015 року Британія розпочала місію військового навчання українських вояків: спочатку було направлено 35 військових інструкторів, в серпні їх вже було 75.13 груп в 6 місцях розташування тренують 1.000 українських вояків вести бій в умовах міста, розвідку, як надавати медичну допомогу та проводити розмінування. Британія планує надалі подвоїти їх число.

- Попри те, що рішення Прем'єра Девіда Камерона направити в Україну інструкторів було контрверсійним, уряд Британії готовий ще збільшити їх кількість, оскільки уряд України запросив розгорнути ще додатково 3 програми навчання.

- Британія розглядає свої зусилля по тренування українських вояків як довготермінові, проте повністю відкидає можливість надання ЗСУ сучасної зброї.

- Британія прямо заявляє, що причиною відмови постачати сучасну зброю є неефективність та корумпованість ЗСУ.

Литва: єдина країна НАТО, яка погодилася поставляти в Україну летальну зброю, хоча дуже мало – кулемети.

Туреччина, Болгарія, Румунія: надають дані для посилення захисту повітряного простору (в рамках програми НАТО)

Таким чином, допомога НАТО

та окремих країн Заходу не тільки дозволяє підтримувати боєздатність ЗМУ та інших збройних формувань. Воєнна активність НАТО в країнах Східної Європи на кордонах з РФ по запобіганню російської агресії у формі «гібридної війни», загроза поставити ЗСУ високоточну летальну зброю у разі атаки на Маріуполь або ескалації конфлікту на Донбасі (США, Канада, Британія) створюють для Кремля ті додаткові військові загрози, які суттєво впливають на хід воєнної кампанії на Донбасі на користь України. Відтак, Україні тут є що втрачати у разі припинення вказаної допомоги. Проте така дружба воєнна солідарність має ціну: Захід вимагає від України швидкої та ефективної реформи силових структур. Однак саме тут стикається із проблемами: воєнна бюрократія України корумпована, не патріотична, непрофесійна, і саме це створює для України не аби які ризики. Захід уже неодноразово попереджав українське керівництво про необхідність заміни воєнної бюрократії МОУ, ефективну боротьбу із корупцією у воєнному відомстві та в системі закупок зброї та військового обладнання, яка побудована на «відкатах» і яка не в змозі самореформуватися навіть під час війни.

Оскільки ми знаємо причину, яка не дозволяє Україні отримувати сучасну західну зброю, нам за-

лишається тільки спостерігати за темпами оновлення кадрового складу вказаних відомств.

б) фінансова сфера: загроза полягає у тому, що у України немає достатніх фінансових ресурсів, щоб вижити та не збанкрутувати, тим більше, що РФ активно намагається ускладнювати нам життя і прагне всіма засобами довести країну до фінансової катастрофи. Її розрахунок простий: Україна має досягти колапсу раніше, ніж сама Росія, і тоді це буде її виграш у боротьбі із нами.

Захід свою економічну та фінансову допомогу напряму пов'язує із реалізацією конкретних реформ в Україні, в першу чергу щодо боротьби із корупційною природою правлячого політичного класу. Зрив цих реформ, а багато ознак вказує, що така тенденція існує, призведе до припинення подальшої підтримки з боку Заходу з усіма катастрофічними наслідками для країни.

Основна фінансова допомога Заходу поступає в Україну по лінії МВФ, потреба в якій життєво необхідна. В березні 2015 року МВФ ухвалив пакет допомоги Україні на суму \$40 млрд., включаючи внески США, ЄС, та перспективу реструктуризації \$15 млрд. частково шляхом списання у переговорах із кредиторами України, не зважаючи на очікуваний спад економіки країни в 2015 році на 11.9% та збройний

конфлікт на Донбасі. Ця програма стала заміником попередньої 2-річної програми допомоги, ухвалені в квітні 2014 року не зважаючи на значний економічний спад в Європі. Нова програма допомоги надає більше грошей, розрахована на більш довгий термін, більш гнучка та пропонує Україні кращі фінансові умови, хоча є ризикованою з точки зору повернення коштів. При цьому \$2.7 млрд. попереднього траншу в \$5 млрд. підуть на підтримку бюджету. Однак подальші транші МВФ поставив у залежність від прогресу уряду щодо реформ в Україні, який переглядається щоквартально. В 2015 році Україна мала отримати усього \$10 млрд., якщо поступ реформ буде позитивним (тобто, ще \$7.5 млрд).

ВВП України за 2 роки скоротився на 23%, а зовнішній борг сягнув 158%, які неможливо повернути, що створило реальну загрозу суверенного дефолту. Україна сподівалася списати 40% цього боргу, однак в серпні 2015 року вдалося це зробити тільки 20%. Це врятувало країну від суверенного дефолту, однак Україна не змогла в кінці вересня віддати черговий транш за борги у сумі \$500 млн, відтак опинилася у технічному дефолті. Захід в цій скрутній ситуації не залишає Україну і намагається рятувати її і надалі. Для уряду допомога МВФ критично важлива, однак ризики її

втратити криються в неспроможності уряду ефективно проводити реформи та боротися із корупцією. Втрата цієї допомоги призведе країну до негайного економічного колапсу та перемоги Путіна. Однак в новій редакції СНБОУ просто зазначено існування проблеми управління зовнішнім боргом, а її вирішення ніяк не пов'язане із ефективними реформами уряду та боротьбою із корупцією. Та чи справді тут немає загрози для національної безпеки?

Не пройшло і півроку після ухвалення нової програми допомоги МВФ, як 6 листопада 2015 року МВФ відклав приїзд чергової оціночної місії в Україні, з урядом якої відносини загострилися. Це було спровоковано тим, що уряд провалив бюджетний процес, ВРУ виявилася неспроможною ухвалити новий Податковий кодекс та нове антикорупційне законодавство. Як наслідок, черговий транш Україна не отримала, винні не покарані, а загроза банкрутства держави знову замаячила перед нацією. На сьогодні виживання держави повністю поставлене у залежність від спроможності депутатів ВРУ досягати розумного консенсусу та виконувати умови МВФ, на які Україні вже погодилася.

Варто зазначити, що Захід допомагає Україні і по лінії окремих країн, але умови подальшого надання нам допомоги так само обу-

мовлено прогресом реформ. Так, найбільшу допомогу Україні в такому форматі надає уряд Японії, який в березні 2014 року запропонував програму кредитів із бюджетом USD \$1.84 млрд. на стабілізацію економіки і проведення реформ, підтримку демократії, єдність нації шляхом діалогу. Крім того, Японія реалізує в Україні грантові проекти, спів-фінансує окремі проекти по лінії ОБСЄ, надсилає фахівців та спостерігачів на вибори. В червні 2015 року Японія подовжила гарантії на кредит \$1.5 млрд. для фінансової стабілізації України, додатково виділила \$316.6 млн на економічні реформи та створила депозит на суму \$16.6 млн для реалізації проектів по відновленню зруйнованої економіки Донецької та Луганської областей.

Уряд США надав в травні 2014 році фінансову допомогу на суму \$320 млн на додаток до гарантій суверенної позики на суму \$1 млрд. В листопаді 2014 року віце-президент США Джо Байден під час візиту в Київ оголосив про виділення на реформу правоохоронної та судової системи \$20 млн, і \$3 млн. на допомогу переселенцям. В 2015 році США виділили \$250 млн, з яких \$140 млн пішло на економічну допомогу. Напередодні реструктуризації непід'ємного боргу України в серпні 2015 року, який сягнув \$18 млрд. уряд США вирішив розширити фінансову допомогу: внесок

США складає в 2015 році гарантії на дві позики по \$1 млрд. із перспективою третьої позики, який буде частиною більш широкого пакету допомоги від ЄС та інших структур.

Європейська комісія в липні 2015 року надала Україні позику на €600 млн. як перший транш нової програми макрофінансової допомоги, яка сягає €1.8 млрд. і покриває невідкладні фінансові потреби України, сприяє економічній стабілізації. Додатково допомога ЄС передбачає сприяння у реалізації реформ в сфері державних фінансів, управління та прозорості витрат в сфері енергетики, соціальної допомоги, покращення бізнес клімату. Рівень допомоги Україні з боку ЄС з березня 2014 року з метою проведення реформ є безпрецедентним: виділено €11 млрд на стабілізацію ситуації, потім ще €6млрд позики та грантів, включаючи останню програму макроекономічної допомоги, що зробило ЄС найбільшим донором України.

Канада надала 2015 році кредит на суму \$400 млн. «для допомоги збанкрутілому уряду України».

в) Допомога із поверненням російського кредиту. Кремль надав уряду В.Януковича в грудні 2013 року кредит на суму \$3 млрд., термін якого спливає 27 грудня 2015 року. Україна не може його віддати за браком коштів, а РФ прагне збанкрутувати Україну і не пого-

джується на реструктуризацію. Тим не менш, Захід через МВФ знов допомагає: 29 жовтня 2015 року МВФ оголосив про свій намір з метою допомогти Україні в спорі із РФ щодо повернення боргу фонд змінити свої правила надання офіційних позик. Так зміна дозволить Україні і надалі отримувати транші в рамках програми допомоги на суму \$17.5 млрд., навіть якщо борг у \$3 млрд. не буде повернутий вчасно.

г) санкції проти РФ. Важливо мати на увазі, що Захід вдався до економічних санкцій не скільки для підтримки України проти РФ, скільки з метою вплинути на зовнішню політику Кремля:

- Під санкції потрапили практично усі системо утворюючі банки РФ, нафтовидобувні компанії та ключові підприємства ВПК РФ. Вони спрямовані на суттєве зменшення валютних надходжень до країни, послаблення рубля, посилення інфляційних процесів, вони стримують приток західних інвестицій в економіку РФ і заважають її модернізації та розвитку, що врешті послаблює діючу владу та може призвести до зміни режиму. Водночас, санкції мають доволі обмежений ефект: Росія втратила в 2014 року усього €25 млрд. або 1,5% ВВП та €75 млрд. або 4,5% ВВП в 2015 році. Причина в тому, що мета Заходу не зруйнувати Росію, а «дати керівництву РФ час подумати».

- Водночас, західні санкції проти Росії створюють той необхідний тиск на її керівництво, який дозволяє Україні маневрувати із надією, що економічне послаблення агресора утримає його від активних збройних дій проти України. Збереження західних санкцій проти Росії також має значний психологічний ефект на населення України. Проте Україна має інструменти впливу на цей процес: це успішні реформи та власні санкції.

Українські економічні санкції проти РФ залишаються контроверсійними. З одного боку, без залучення ОПЕК Україна РФ не в змозі успішно провести переозброєння своїх ЗС, в тому числі оновити ядерні сили, до 2020 року, як заплановано. З іншого боку, у разі потужних зустрічних санкцій (в 2014 році) слабка українська економіка ризикувала зруйнуватися. З економічної та технологічної точок зору Україні не вигідно розривати коопераційні зв'язки із РФ, які були закладені ще за часів СРСР, оскільки це веде до остаточної деградації нашої не реформованої промисловості. Проте іронія полягає у тому, що РФ активно використовує своє озброєння проти України на Донбасі, відтак Україна просто змушена це поступово робити. Крім того, втрата українського ринку веде до деградації економіки самої Росії.

Поки що політика санкцій провідних країн Заходу, які діють в

рамках власних національних інтересів, об'єктивно співпадає із національними інтересами України. Однак так буде не завжди. Загрози для національної безпеки полягають у тому, що Україна позиціонує себе як непослідовний партнер: країна дуже нерішуче та половинчасто приєдналася до санкцій проти Росії, низка російських олігархів продовжують вести бізнес в країні, а низка вітчизняних - в РФ, перебуваючи при цьому у конфлікті із національними інтересами України. Продовольча та енергетична блокада Криму так і не реалізована як державна політика, а закон про ВЕЗ в Криму (аналогічний готувався щодо Донбасу) наочно показав не патріотичність усієї нинішньої еліти.

Заходи недопущення втрати «друзів»:

Вказане вище демонструє, що Україні є що втрачати у разі якщо західні друзі зменшать або взагалі відмовлять нашій країні у допомозі. Загроза цілком реальна: якщо на початку 2015 року про можливість втрати західної підтримки говорили в Києві пошепки, то на початку 2016 року про це говорять відкрито, пов'язуючи ці перспективи із безвідповідальною діяльністю керівництва країни, під питанням опинилися перспективи безвізового режиму до ЄС, подальша допомога МВФ, навіть пов'язані з Україною санкції проти Росії мо-

жуть послабнути . Щоб оцінити ступінь загрози, достатньо уявити Україну сам на сам із внутрішньою кризою в протистоянні із Росією. То як уникнути цієї небезпеки? Для цього слід посилити мотивацію Заходу надавати нам допомогу:

- Шляхом економічних санкцій Захід прагне змінити зовнішню політику Росії. Відтак, політика самої України має стати частиною цих зусиль.

- Захід прагне підтримати слабку державність України сподіваючись на перетворення її у справжню процвітаючу демократію, яка поділяє спільні цінності та демократичні принципи. Але це не співпадає із мотивацією політичного класу самої України. Відтак, політичний клас має бути замінений на справжню національну еліту нової якості.

- Захід звик працювати із легітимними, сформованими політичними гравцями, відтак громадські активісти мають формувати політичні партії нового типу та легітимно замінювати владу через

справжні демократичні процедури, не дозволяти перетворювати ці процедури в інструменти маніпуляції.

- Нарешті, українська влада продовжує працювати поза рамками щільного контролю з боку громадськості. Цю ситуацію треба виправляти вже зараз.

Доцільно мати на увазі, що самостійно Україні буде складно вижити та розвиватися поруч із Росією. Відтак, країна має прагнути не скільки до членства в НАТО, як це записано в новій СНБОУ-2015, скільки до створення здорового суспільства, побудованого на цінностях та ліберальних принципах. Саме це дозволить досягнути із провідними країнами Заходу рівня відносин тотожних до воєнних союзників, побудованих на взаємній довірі. При цьому конкретна форма цих стосунків буде мати другорядне значення.

Повну версію можна переглянути: <http://mfaua.org/2016/05/31/strategiya-nacionalno%D1%97-bezpeki-ukra%D1%97ni/>